Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 25, 1915, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., sobota, 23. novembra (Nov. 23), 1929. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 276

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

"Premirje med delavci in kapitalisti"

Green, Lewis in enajst drugih delavskih voditeljev starega kopita obljubilo Hooverju, da ne bo novih zahtev za višje mezde, vodilni magnatje industrij so pa na drugi strani obljubili, da ne znižajo plač kljub polomu na Wall Streetu. Ford izjavil, da zviša plače

Washington, D. C. — V četrtek je predsednik Hoover konferiral z vodilnimi magnati industrij v Združenih državah in z voditelji delavskih unij z namenom, da mu pomagajo "ohraniti prosperiteto," katera se pogreza radi poloma vrednostnih papirjev na borzah. Danes Hoover konferira z zastopniki farmarskih organizacij. S tem bo serija njegovih konferenc za "ohrano prosperitete" menda zaključena in danes ali jutri objavi Hoover poročilo o rezultatu istih.

Industrijski magnatje, katerih je bilo 23 in med katerimi sta bila tudi Henry Ford in Owen D. Young, so s Hooverjem vred zaključili, da je "ameriški business v splošnem zdrav," nato pa so sprejeli program, ki ima ohraniti business pri zdravju.

Program med drugim določa "premirje med delom in kapitalom!" Magnatje so se obvezali, da ne bodo znižali mezd v industrijah vsled poloma v Wall Streetu, na drugi strani so pa voditelji delavskih unij obljubili Hooverju, da tekom krize ne bodo stavili **novih zahtev glede višanja plač, pač pa bodo "v vseh ozirih kooperirali z industrijami."**

Henry Ford, avtni magnat, je takoj po konferenci izjavil, da viša plače svojim 100,000 delavcem. "Mezde ne smejo iti dol in tudi ne smejo ostati kakršne so — mezde morajo iti gor," je dejal Ford kakor ga citirajo poročevalci. Ford ni povedal, za koliko bodo plače zvišane v njegovih tovarnah; rekel je le, da podrobnosti še niso izdelane, toda plače bodo zvišane in to zanostuje.

(Ford ni tudi povedal koliko delavcev je že odslovil to jesen in koliko jih še odslovi, da bo lahko dal ostalim malo povišal.)

Drugi magnatje so tudi naznanili velike projekte za ekspanzijo businessa in dela. Jeklarski trust je izjavil, da njegova podružnica The American Steel & Wire Company začne graditi tri nove tovarne v Donora, Pa., ki bodo stale pet milijonov dolarjev.

Otis Steel Company in Midland Steel Products v Clevelandu sta naznanili, da ne znižata mezde v tem času.

Pennsylvanska železniška družba naznanja, da začne takoj izvajati svoj program elektrifikacije, v katerem je predvidenih 6 milijonov dolarjev stroškov.

Poleg tega objavljajo ogromne zvike v projektih javnih del po vsej deželi.

Voditeljev delavskih unij, ki so konferirali s Hooverjem, je bilo trinajst. Bili so sledeči: William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, Fr. Morrison, tajnik federacije, Matthew Woll, prvi podpredsednik federacije, John L. Lewis, predsednik rudarske unije, William L. Hutchins, predsednik tekstilne unije, William J. McSorley, predsednik departmenta zaščitnih delavcev pri Ameriški delavski federaciji, John P. Frey, tajnik departmenta kovinarjev, B. M. Jewell, predsednik departmenta železniških delavcev, A. Johnston, predsednik bratovščine lokomotivnih strojevodij, Timothy Shea, predsednik bratovščine železniških kurjačev.

Železničarji zastavkali

Družba izzvala železničarje; stavkajo vse skupine razen strojevodij

Peoria, Ill. — (F. P.) — Pri Toledo, Peoria & Western železnici je stavka, ki je obenem prva stavka železničarjev pod Watson-Parkerjevo postavo. Prizadetih je nekaj nad 600 delavcev in stavkajo vse stroke, razen strojevodij. Ta železnica sicer ni važnega pomena, ker je povsem lokalna; ima le okrog 200 milj proge, ki drži iz Indiane preko Illinoisa v Iowo.

Kljub njeni neznanosti je družba veliko bolj arogantna napram delavcem kot največje kompanije. Unije so skoraj eno leto iskale potov za doseženje pogodbe in bile so končno prisiljene oklicati stavko. Watson-Parkerjev zakon, katerega namen je preprečiti stavke na železnicah potom arbitracije, je bil od strani te male družbe ignoriran.

Do stavke je prišlo, ker je družba v začetku tega meseca odslovila več unijskih uradnikov. Nato so vse stroke glasovale o stavki, za katero se je izrekla velika večina delavcev. Edino strojevodje niso sodelovali z ostalimi železničarji. Družba skuša obratovati z uradniškim delavstvom in s akebi. Obrat je zelo omejen. Stavkarji se posvetujejo z železničarji ostalih družb, katerih proge držijo skozi Peorijo.

Jug že občuti industrijsko depresijo

Tovarne znižujejo produkcijo in zapirajo vrata; brezposelnost velika

Charleston, S. C. — (F. P.) Industrijska depresija je že v večji meri vzbuknila na dan tudi na jugu. V obema Karolinama, Virginiji in v Tennesseeju je produkcija v vseh industrijah pričela rapidno padati. Mnoge tovarne so znižale obrat na štiri ali pet dni v tednu, nekatere so znižale število delavcev in v nekaterih slučajih so tovarnarji enostavno zaprli vrata.

Rezultat tega je, da je tisoče delavcev brez dela in tisoči delajo le del časa. Znižanje produkcije sicer ni prišlo nenadoma, ker proces je v teku že zadnjih par mesecev; vendar se je s pričetkom tega meseca zdatno povspešil. Podjetniški krogi pravijo, da je do tega moralo priti radi nadprodukcije.

V spartanburškem distriktu je nad ducat tekstilnih tovarnarjev sklenilo, da znižajo produkcijo za ne manj kot 27 odstotkov. To bodo dosegli z znižanjem obrata na štiri dni v tednu. Bodočnost je toraj dokaj kilava in tisoči bodo imeli izredno lepe božične praznike.

Avstralija prelo- žila davčno breme

Bogatini bodo dajali višji davek

Canberra, Avstralija, 22. nov. —Delavska vlada Avstralije je včeraj predložila zbornici svoj budget. Obenem je vlada naznanila, da je prejšnja vlada pustila deset milijonov deficita, ki ga je treba pokriti z novimi davki in carinskimi dohodki, toda večji del zvišanih davkov odpade na bogataški razred. Na vse letne dohodke, ki presegajo $15,000, se naloži 20 odstotkov davka.

Nova slika industrijske avtokracije

New York.—Barvanje las je najnovejši pojav industrijske Amerike. Lase si barvajo starejši delavci po izpovedi podpredsednika državne delavske federacije E. Kovaleskieja radi tega, da obdrže ali pa dobe novo delo. Vzrok temu ni vprašanje lepote, temveč odpuščanje starejših delavcev. O tej novi iznajdbi iznajdljivih Amerikancev je Kovaleskie pričal pred komisijo za zavarovanje starih delavcev.

Poižova justica v Pennsylvaniji

Zaslišanje o sodnijski prepovedi proti pleteninarjem še vedno na dnevnem redu

Easton, Pa. — (F. P.) — Zaslišanje o začasni sodnijski prepovedi, katero skuša Kraemer kompanija iz Nazaretha spremeniti v trajno prepoved proti pleteninarski uniji, se vleče na okrajnem sodišču že nad en mesec. Bilo je ponovno odloženo radi tega, ker to zavlačevanje nudi družbi boljšo priliko za zdrobitev stavke, do katere je prišlo, ko je družba odlovila šest delavcev, ker niso na sodniji pričali tako kot je družba želela.

Zaslišan je bil tudi agent tovarniških vohunov C. E. Russel, katerega je družba najela, da je v tovarno upeljal "yellow dog" pogodbo in organiziral špionažni sistem, na katere stvari se jako razume. Sodišču je tolmačil besedo komunizem, ki je "something insidious, which may be anywhere". Na vprašanje, ali se lahko duha, je odgovoril, da se lahko čuti z možgani. Za pobijanje "komunizma" ima družba veliko denarja, ne pa za izboljšanje plač.

Senator Dill zahteva akcijo proti fašizmu

Podpira Heflinovo resolucijo, ki zahteva akcijo od zunanjega tajnika

Washington. — (F. P.) — Senator Dill iz države Washingtona se je pridružil senatorju Heflinu in zahteva, da odsek za zunanje zadeve in državni tajnik podvzameta korake za ukinitev Mussolinijeve moči v Združenih državah. Senatu je povedal, da je prejel iz svoje države več pritožb proti fašističnim aktivnostim. Enako je izjavil tudi njegov kolega senator Jones. Pritožbe sta izročila državnemu tajniku.

K stvari je govoril tudi senator Heflin, ki je pred nekaj tedni predložil resolucijo o fašističnih aktivnosti v Ameriki in katera je bila izročena Borahovemu odseku za unanje zadeve. Heflin je senatu recitiral o Mussolinijevi supresiji prostozidarjev v Italiji, o političnih umorih fašističnih nasprotnikov in o preganjanju. Ponovil je zahtevo, da državni tajnik podvzame akcijo za protekcijo ameriških državljanov pred Mussolinijem.

Simplon ekspresni vlak oropan v Bolgariji

Dunaj, 22. nov. — Najboljši vlak v Evropi, Simplon orientni ekspres, je bil včeraj ustavljen in oropan blizu bolgarsko-jugoslovanske meje po bolgarskih banditih. Roparji so šli iz kupeja v kupej in obrali vse potnike ter ubili dva in več drugih ranili, ko so se zoperstavljali.

Mehiški predsedniški glasovi

Mexico City, 22. nov. — Popolen rezultat neoficielnega štetja glasov, oddanih zadnjo nedeljo pri volitvah predsednika mehiške republike, je kot sledi: Rubio 1,816,870, Triana (komunist) 19,022 in Vasconcelos 18,914 glasov.

NA OTOKU HAITI JE ZAČELO VRETI

Haitičanje zahtevajo volitve in odpravo vojaške diktature

Washington. — (F. P.) — Zunanji department ima opraviti z novo revolto Haitičanov, ki zahtevajo več politične in gospodarske svobode. Hooverjevi administraciji so predložili peticijo, da ukine diktaturo ameriških pomorščakov in prisili diktatorja Bornoja, da razpiše splošne volitve v prihodnjem letu.

Administracija je prvotno mislila to zahtevo enostavno prezreti, češ, da bi haitiske mase ne imele od spremembe nobene koristi. V zunanjem departmentu je bilo celo slišati, da bi prišle mase Haitičanov z dežja pod kap, ker bi sprememba pomenila, da bi se v vlado ponovno usidrala haitiška buržuazija, ki je pred revolucijo sedela na tilniku ljudskih mas in jih izsesavala do izkrvavelosti.

To supermoralistično stališče zunanjega departmenta je bilo v zadnjih par dneh toliko spremenjeno, da je Stimson sedaj pripravljen Hooverju priporočati imenovanje posebne komisije, ki naj preišče politični položaj v provinci in administraciji priporoči nove smernice, ako so potrebne.

Do tega je nedvomno pripomoglo stališče ameriških kapitalistov, ki imajo svojo drugo domovino na Haitiju. Pridružujejo se namreč zahtevi za politično spremembo v provinci največ iz razloga, ker so tudi oni podvrženi mornariški diktaturi. S predsednikom Bornojem so sicer zadovoljni, ker je njihova igrača; presegati pa so jim pričeli ukazi mornariškega poveljništva, ki nadzoruje gospodarsko rekonstrukcijo te ameriške province.

Haiti je majhna "republika" v južnem delu karibijskega otočja (južno od Floride). Prebivalstvo tvorijo po večini črnci. Njeni pravi gospodarji so ameriški bankirji, ki imajo finančne interese v deželi v obliki posojil, in ameriški kapitalisti, ki posedujejo plantaže, na katerih rastejo razni tropični pridelki. To pojasnjuje vprašanje, zakaj je ameriška vlada zainteresirana v deželo, ki je faktično "naša" provinca.

Zadnja revolucija je nastala v deželi za časa Wilsonove administracije. Ker je revolucija ogrožala "ameriške" interese in ker dolarska diplomacija zahteva in predvideva "moralno" odgovornost za mirno izkoriščanje ljudskih mas Centralne in Južne Amerike, kar pomeni, da Združene države skrbe za "mir" in "red" v malih republikah, je demokratični Wilson poslal nad haitiške upornike ameriške mornarje.

Po prihodu ameriških mornarjev je bila revolucija kmalu končana. Dežela je bila rešena s tem, da so mornarji postrelili okrog tisoč Haitičanov in uvedli vojaško diktaturo. Haitičane so vladali ameriški mornarji več let. Leta 1922 je ameriška vlada toliko popustila, da je bil Borno imenovan predsednikom republike, ki je na krmilu ves čas. Da je on pupet bankirjev iz Wall streeta, ni potrebno omenjati.

Ustava, ki je bila sestavljena v ameriškem zunanjem departmentu in odobrena s pomočjo ameriških bajonetov, tudi določa, da se leta 1930 vrše splošne volitve državnih poslancev. Diktator Borno je pred par meseci odločil, da lahko sam vlada še tudi v bodoče in da volitev ne misli razpisati. Haitiška buržuazija se je sedaj obrnila na zunanji department, da odpravi civilno in vojaško diktaturo.

Hoover obdolžen poloma na borzah

Washington, D. C.—Progresivci in demokratje v senatu so v četrtek v teku vroče debate obdolžili Hooverjevo administracijo, da je ona odgovorna za borzni krah in kaotični položaj v industrijah. Senatorji so izjavili, da je administracija mirno opazovala vse leto, kako so veliki špekulantje molzli kredit pa se ni ganila. Šele zdaj, ko se je zrušil delniški trg in stoji dežela pred veliko krizo, se je Hoover zdramil iz sladkega sna.

Obtoženi delavci v Marionu oproščeni

Dušni pastir v Južni Karolini priporoča javno bičanje za delavske organizatorje!

Marion, N. C. — Alfred Hoffman, organizator United Textile Workers unije v Severni Karolini, je bil 21. novembra oproščen pred tukajšnjim sodiščem in z njim vred so bili oproščeni štirje drugi obtoženci, ki so bili obtoženi "upora proti državi." Zagovorništvo je predlagalo, da se obtožnica zavrže in sodnik G. W. Cowper je ugodil ter oprostil delavce. Sodnik je že zadnjo soboto napovedal ta korak, ko je povedal državnemu pravdniku, da je obtožnica brez podlage.

Greenville, S. C. — Rev. D. B. Hahn, pastor tukajšnje baptistične cerkve, je zadnji četrtek na javnem sestanku dejal, da morajo biti organizatorji tekstilnih delavcev slečeni do kože, privezani k stebru in bičani na javnem prostoru. Pastor je rekel, da so voditelji stavke v Gastoniji, ki so bili tepeni od drhali, "dobili kar so zaslužili," toda on rajši vidi, da so "vsi tujci, ki pridejo od zunaj reformirat razmere v tukajšnji tekstilni industriji, javno tepeni!"

Ultrapatriot zahteva preiskavo

Vidi vse rdeče — v šolah

New York. — (F. P.) — Komunizem, socializem, ateizem in pacifizem so stvari, ki so v ameriških šolskih institucijah izredno razvite po zatrdilu polkovnika E. M. Marshalla, prejšnjega predsednika Military Intelligence asosiacije. Govoril je pred vladnim klubom v hotelu Astorju in je navzočim povedal, da je čas, da se napravi konec poduku teh perverznih idej na ameriških šolah.

Seznanjanje otrok s temi idejami je tudi odgovorno, da je v Rusiji prišel na površje komunizem, ki vlada eno petino zemlje. Priporočal je vladno preiskavo o razširjanju perverznih idej v ameriških šolah. Preiskavo bi morali voditi po polkovnikovem mnenju starogardisti, ki so bolj zanesljivi kot progresivni senatorji.

Dva ubita v poljskih izgredih

Varšava, 22. nov. — Snoči je bil krvav spopad med komunisti in policijo v židovskem delu Varšave. Policija je ustrelila dva demonstranta, ranila štiri in 57 je bilo aretiranih. Medtem so bile velike nacionalistične demonstracije v Lvovu proti sovjetski Rusiji. Drhal je napadla sovjetski konzulat in konzul je oddal več strelov na napadalce, dokler ga ni rešila policija.

Rubio povabljen v New York

Mexico City, 22. nov. — Novoizvoljeni mehiški predsednik Pascual Ortiz Rubio je bil danes brzojavno povabljen, naj obišče New York. Povabilo je poslal bankir Thomas W. Lamont, ki je predsednik ameriške finančne komisije, katera je dala posojila Mehiki.

Depresija je voda na mlin mogočnih magnatov

Trust elektrike upa doseči bogat plen. Hooverjeva administracija naklonjena "robustnemu individualizmu"

Washington. — (F. P.) — Tekoča industrijska depresija zna biti pravi blagoslov za mogočne magnate javnopravnih industrij. Znamenja so tukaj, da bo postal trust elektrike še veliko večji orjak in da bo pobasal velika ljudska bogastva v vrednosti stotine milijonov dolarjev.

To se tiče predvsem raznih velikih elektrarskih projektov, za katerih posest in razvoj se bije vroč boj med trustom elektrike in njegovimi nasprotniki, ki zahtevajo, da vlada razvije projekte v ljudsko korist. Te projekte tvorijo boulderski nasip na reki Colorado, Flathead rezervacija v Montani, Muscle Shoals v Alabami in preostanek vodnih sil niagarskih slapov.

Potrebno je povdariti, da je razvoj teh projektov izredne važnosti za slehernega Amerikanca, ker prvič predstavljajo neizmerno bogastvo in drugič pomenijo, da bodo privatni interesi prišli do velikanske politične in gospodarske moči v slučaju, ako se jih polaste. Radi tega se že toliko časa bije krčevit boj, ker prva kot druga stran se zaveda važnosti končne rešitve tega vprašanja.

Sedanja situacija je izredno naklonjena javnonapravnim magnatom. To je razvidno med drugim tudi iz tekočih konferenc, s katerimi skuša Hoover preprečiti večjo industrijsko depresijo. Da je on načelni nasprotnik vladnemu lastništvu industrij in razvoju teh elektrarskih projektov po vladi, ni potrebno povdarjati.

Kar je potrebno povdarjati, je to, da je on sedaj še posebno naklonjen ideji, da te projekte dobe v roke privatni interesi. Njegovo stališče je, da se bo brezposelnost veliko hitrejše znižala, ako dobe in razvijejo te projekte privatni kapitalisti kot bi se to zgodilo, ako jih prične razvijati vlada. Na konferencah zagotovija kapitaliste, da smejo pričakovati vse vladne pomoči pri vseh korakih, potom katerih se prepreči večja brezposelnost. Za to stališče bo ljudstvo jako drago plačalo.

Najresnejša situacija s stališča ljudskih interesov je v zvezi boulderskega projekta. Notranji tajnik je iz tega načrta napravil pravo godlo, ki je seveda v korist privatnim interesom. Zaslišanje je bilo zaključeno dne 13. novembra. Vršilo se je o Wilburjevem zaključku, proti kateremu so protestirala razna mesta države California, ker niso z njim najmanj zadovoljna. S svojim odlokom ni le napravil pravo konfuzijo z ozrim na distribucijo elektrike in upravo elektrarne, kadar bo dograjena, temveč zna ves projekt priti v posest Southern California Edison kompanije, ki je del trusta elektrike.

Zakon določa, da imajo občine prednost pri nabavi elektrike boulderskega projekta. Wilbur je to določbo enostavno ignoriral, oziroma jo je po svoje interpretiral. Določil je, da dobi polovico električne sile v svrho distribucije trust in drugo polovico vsa kalifornijska mesta, ki so vložila aplikacijo. Proti tem odloku je najodločnejše protestiralo mesto Los Angeles, ki je stavilo ponudbo za prevzetje vse elektrike, katero bi potem delilo z ostalimi mesti.

S tem odlokom se ne zadovoljuje tudi Southern California Edison družba, ki je vložila aplikacijo za večji odstotek elektrike. "Gotovo ne želite stimulirati gibanje za javno lastništvo s tem vladnim projektom, ki bo zgrajen z ljudskim denarjem", pravi družba v peticiji. Da Wilbur ne želi tega storiti, je dokaz njegov odlok, ki obenem omogočuje privatnim interesom, da bodo imeli kontrolo v upravj elektrarne.

Radi sedanjega položaja je povsem možno, da bo administracija delala na to, da pride ves projekt, ki bo zgrajen z ljudskim denarjem, v roke privatnim interesom pod pretvezo, da se s tem povspeši povratek "prosperitete". Možnost, da se privatni interesi polaste ostalih projektov, je danes 50 procentov boljša kot je bila pred par meseci, ker v to smer je pričel delovati ves vladni aparat.

Stimson posvaril kitajsko vlado

Ne dopade se mu sedanji imbroglio z Rusijo in naravno tudi ne civilna vojna

Washington. — (F. P.) — Od—Odprava posebnih takozvanih ekstrateritorialnih pravic, ki dajejo posebne pravice tujcem na kitajskih tleh in katerih odpravo zahteva Kitajska že več let, je zopet splavala po vodi. O tem je zunanji tajnik Stimson ponovno obvestil Kaišekovo vlado, ki je tudi pri ameriški vladi padla v nemilost.

Stimson pravi v noti, da so gotovi dogodki zadnjih par mesecev omajali zaupanje pri ameriški vladi. Ti dogodki se nanašajo na zasečenje Vzhodno kitajske železnice, ki je "tuja" (ruska) last in radi česar se vrše na mandžurski meji praske med rusko in kitajsko armado.

Druga stvar je tudi civilna vojna, ki se vedno bolj širi in ki je resno pričela ogrožati Kaišekov režim. Njegova armada ni kos revolucijonarjem, ki se pomikajo proti Hankovu. To je drugi razlog, da ne misli ameriška vlada na sklep pogodbe za odpravo posebnih pravic, vsaj toliko časa ne, dokler Kitajska ne dobi odgovorne in stabilne vlade.

Pred enim letom je ameriška vlada obljubila Kitajski, da je pripravljena pričeti razgovore za gradualno odpravo ekstrateritorialnosti. Ker je pa Kaišek insistiral na popolno odpravo teh pravic, je bila zadeva odgodena. Radi sedanjega kaosa tudi ni misliti, da bodo zunanje države, katerih državljani imajo večje gospodarske interese na Kitajskem, pripravljene na ukinjenje te institucije, ki je nadvse krivična za Kitajce.

Ekstrateritorialnost pomeni, da imajo tujezemci na Kitajskem državo v državi: v vseh večjih mestih imajo svoje občinske vlade, ki so neodvisne od kitajske. Tujezemski kapitalisti so izven kitajskih zakonov in imajo poleg občinskih vlad tudi svoja sodišča, pred katera lahko tirajo Kitajce, ki žive v mejah tujih kolonij. Na drugi strani pa kitajska sodišče ne morejo soditi državljanov zapadnih velesil.

V angleški zbornici ne smejo več "pritiskati"

London, 22. nov. — Stara formula izražanja v zbornici je šla včeraj v koš, ko je torijski poslanec Sir Frederick Hall prišel v veliko zadrego v teku debate o vladni predlogi za zavarovanje brezposelnih delavcev. Predlogo je zagovarjala miss Margareta Bondfield, ministerka dela, ko je Hall po starem običaju vprašal: "May I press the right honorable lady" (smem pritisniti častito gospo, namreč za besedo). Od vseh strani zbornice je zadonelo: "Ne, ne, ne smete je pritisniti!" Hall se je brž oprostil in spremenil svoje besedilo. Dokler so bili sami možje v zbornici, so se lahko "pritiskali," toda zdaj, ko so tudi ženske med njimi, ne smejo več "pritiskati" (za besedo).

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v oklepaju, na primer (Oct. 21-09), poleg vašega imena na naslovni poštnici, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Čikažani se ne zanimajo

Čikaške mestne finance so na psu. Mesto je na pragu bankrota. Čikaško dnevno časopisje je vsak dan polno alarmov o gospodarskem položaju mesta. Zadnji teden je bil krik, da bo najbrž treba zapreti javne šole za dva meseca, ker ni denarja za kurjavo in druge stvari. Osemsto mestnih nameščencev bo odslovljenih in 3200 drugih dobi 60 dni brezplačnega "dopusta" z namenom, da mestni blagajnik prihrani na plačah.

Že same grožnje te vrste so sramota za velemesto — drugo mesto v Ameriki — ki se ponaša s čudovitim napredkom v stoletih svojega obstanka in ki namerava ta napredek pokazati vsemu svetu na svetovni razstavi. Vsakdanje pojasnilo za to sramoto je, da so graftarji v javnih uradih zapravili ves mestni denar.

Ampak mestni krukarji, pa naj so še toliko požrli, so drobne mušice napram onim magnatom, ki odirajo Čikažane na drugi, debelejši strani leto za letom, dan za dnevom in uro za uro.

Pred nekaj tedni je bil v buletinu National Popular Government lige v Ottawi, Kanada, objavljen račun privatne elektrarske družbe, ki je zaračunala nekemu odjemalcu elektrike v omenjenem kanadskem mestu $5.18 za 682 kilovatnih ur porabljenih v dveh mesecih. Račun je bil objavljen s protestom, češ, da je previsok.

Ako bi dotičnik, ki protestira v Ottawi, bival v Chicagu, bi plačal za 682 kilovatnih ur elektrike $22.85! Zakaj protestira? Če veruje v Boga, naj ga zahvali, da živi v Kanadi in ne v Chicagu!

To dokazuje, da Samuel Insull računa Čikažanom štirikrat več za električni tok kot privatna družba v Ottawi! Kljub temu ima kanadska družba dobiček, ker drugače bi zaprla vrata in bi ne konkurilala z mestno elektrarno.

Čikažani bi krili stroške javnih šol in vseh drugih zavodov in še bi jim lepi milijoni ostali v mestni blagajni samo z ono vsoto, ki jo vsako leto *preveč* plačajo za samo elektriko! In namesto, da mečejo na cesto nameščence, in celo šolske otroke, bi bili modrejši če bi vrgli na cesto Insulla in druge magnate in sami obratovali svojo mestno elektrarno, plinarno, cestne in nadcestne železnice itd. Toda Čikažani se ne zanimajo za to vprašanje. Rajši plačujejo visoke račune za vse, visoke davke; rajši vidijo korupcijo in prazno blagajno.

Svobodni volilci mesta Chicaga zaslužijo ves šmir, v katerem kobacajo do vratu.

Mussolinijevi zavezniki

Mussolini je bil razkrinkan, da njegova pest drži tudi ameriške Italijane za vrat. Italijanske naselbine v Ameriki so Mussolinijeve kolonije ne glede na to, koliko je ameriških državljanov med Italijani. Nič čudnega pa ni, če je Mussolini spestil ameriške Italijane in jih privezal na fašizem, ko vidimo, da mu prominentni Američani sami delajo štafažo.

Hearstovi listi redno objavljajo članke, ki so podpisani od Mussolinija in v katerih se povzdiguje fašizem v devéta nebesa, vse drugo se pa smeši. Razni drugi ameriški listi radi pohvalijo italijanskega diktatorja in njegov režim. Če torej ameriški mogotci sami delajo propagando za fašizem, ali naj bodo ameriški Italijani slabši?

Še nekaj. Ameriški carinski cenzorji so zelo strogi napram komunističnim tiskovinam iz inozemstva, češ, da so "škodljive našim demokratičnim ustanovam." Mussolinijevi članki pa imajo svoboden vstop! Ti niso škodljivi za našo nervozno demokracijo!

Koliko stavite, da je bil tisti italijanski bankir, ki je odnesel svetemu očetu milijon lir, dober katolik? Sveti oče ne zaupa denarja brezverskemu bankirju — in se spet zmoti.

Polomi človeku kosti, suni ga v graben in mu reci, naj bo zadovoljen s položajem, ki mu ga je zapisala božja previdnost. — John Ruskin.

Ko je senator Moses govoril o "jackassih," morda je mislil one modre državljane, ki volijo zmagovite kandidate zadnjih dvajset let.

Končno so izvedli prohibicijo na borzi. Izprešali so ves sok. Suša!

Glasovi iz naselbin

VIKTOR PARMA KOT ČLOVEK IN SKLADATELJ

K uprizoritvi njegove opere v Clevelandu

Da spoznaš kateregakoli človeka zlasti umetnika, moraš poznati rod, iz katerega je izšel okolico, v kateri je živel in razmere, ki so ga oklepale, vezale in oblikovale.

Parmov rod izhaja iz beneške krajine. P r a d e d Viktorja Parme je bil Anton de Mattei polkovnik beneške republike ded Markus de Mattei je služil v armadi Napoleona I. in je bil z njim na Ruskem. Kasneje je služil kot major v Avstriji in se oženil z Nemko, Marie Maeiho ferjevo. Hči teh dveh, Matilda se je omožila z Ivanom Parma

Ivan Parma je bil rojen v Podturnu pri Črnomlju, kjer je bil njegov oče Anton mitničar Ivan je študiral na dunajski univerzi jus, postal je policijski uradnik in se v Trstu oženil z Matildo de Mattei. Oba sta bila odlično muzikalna in sta z veliko in izredno vnemo igrala klavir Zlasti Matilda je bila umetnica V nekem rokopisu spominov Parmove rodbine se čita: Njene, Matildine roke so kar švigale v elegantnih zamahih po tasturi in njeni prsti so se navidezno komaj dotikali tast.

Sin teh dveh muzikalnih roditeljev je bil Viktor. Še prav mlad se je začel učiti klavirja in gosli. Mali Viktor je preživel mladostna leta deloma v Trstu, deloma pri materinih sorodnikih v Benetkah ter je hodil v ljudsko šolo na Reki in v Zadru. Očeta so pa premeščali iz kraja v kraj. V Zadru je Viktor začel posečati gimnazijo ter je kot nenavadno muzikalen talent še dijaček sodeloval pri raznih orkestralnih koncertih ter je igral tri leta violino in cello celo pri opernih predstavah. Gledališki in filharmonski orkester v Zadru je bil sestavljen le iz civilnih domačih muzikov, večinoma diletantov iz najboljše meščanske družbe in iz dijakov. Nato je prišel dečkov oče službeno v Novo mesto, kjer je Viktor že nastopal kot solist violinist v narodni čitalnici ter potem navdušeno plesal. Ker je živel dotlej po hrvatsko-italijanskih mestih, je Viktor pač slabo govoril slovenščino. Zato je v Novem mestu padel radi slovenščine.

Ko je bil star 13 let, so ga poslali starši prvič k teti Alojziji v Metliko na počitnice. Kot nekako legitimacijo, po kateri naj bi teta spoznala, ko dospe Viktor k nji, pa sta roditelja poslala najprej Viktorjevo fotografijo. Na sliki je bil videti majhen deček z vijolino v roki. In res je kmalu za fotografijo dospel s pošto deček z vijolino; bil je za svoja leta premajhne rasti, lepih gostih dolgih črnih las, ki so mu pokrivali v kodrih glavo kakor lasulja iz starih časov ali kakor jo nosijo črna plemena Afrike. Bil je silno srčkan, vesel in zgovoren deček živih oči in nemirne nature in so mu rekli le "jagnjiček" ali "Viki." Njegovi krasni lasje, ki jih je podedoval bogve po kakšnem pradedu, pa so mu začeli siveti že v gimnaziji in so mu postali popolnoma sivi, ko je štel komaj 21 let. Kasneje so se mu docela ubelili in seveda polagoma tudi zredčili.

Zadnji dve leti je študiral na gimnaziji v Tridentu na Tirolskem, kjer je tudi maturiral. Že v Novem mestu je ustanovil med dijaki orkester ter dirigiral, v Tridentu je imel tudi svoj dijaški orkester, in zanj tudi komponiral polke in valčke.

Na Dunaju je študiral pravo ter se večinoma sam preživljal s poučevanjem na gosli in klavir. Več časa kakor pri študijah pa je prebil na koncertih in pri gledališčih, zlasti opernih in operetnih predstavah. Kakor njegov oče, je na Dunaju često stradal, a nikoli ni zgubil humorja. Z vso resnobo se je posvečal komponiranju in je posečal Bruknerjeva originalno genijalna predavanja. Kot izvrsten violinist, dober pianist in cellist, kot dirigent majhnih orkestrov je imel za komponiranje že precej praktičnih izkustev in znanja, ki si ga je pri Bruknerju izpopolnil še teoretično.

Oče mu je bil potem kot policijski nadkomisar premeščen v Ljubljano, kamor je Viktor prihajal na počitnice in se pripravljal za izpite. A obenem je komponiral. In lotil se je celo prve svoje operete, ki naj bi se imenovala "Princ Lizika." Besedilo prvih dveh dejanj sta spisala z združenimi močmi, Viktor ju je tudi komponiral, a za zadnje dejanje jima je zmanjkalo gradiva. Tako je vsa kompozicija obležala za vedno, melodije pa je Viktor Parma mnogo let kasneje uporabil deloma za svojo prvo najboljšo opereto "Caričine Amazonke."

Že kot akademik je Parma začel zalagati orkestre s skladbami. L. 1883 februarja pa je poklonil prvo skladbo "Jour-fixe potnico" ali koračnico za dve gosli, čelo in klavir (4 ročno) slovenskemu literarnemu zabavnemu društvu, ljubljanski čitalnici pa polko francosko "Milico" in "Pesmi venec" za dve gosli, čelo in klavir (4 ročno). Robert Bežek, takratni najfinejši kritik, je napisal v "Slov. Narodu," da se je skladatelj popolnoma navzel ne le slovenskega, temveč tudi slovanskega duha, da je "Jour-fixe" koračnica "originalna in krepka skladba, "Milica" zares "mila, lahka in elegantno salonska kompozicija," "Pesmi venec" pa krasna umetniška sestava, obsegajoča slovenske, ruske in češke pesmi in himne ter se zaključuje s "Hej Slovani." "In ti Slovani" — pravi Bežek — "se čujejo kot mogočno valeča se reka, kajti valovi bobne in rohne tu v krasni basovski figuraciji, ki se bo čula še lepše, ko napiše to lepo delo skladatelj za veliki orkester." Enako so pozdravljali njegov skladateljski talent tudi nemški listi, kot "Laibacher Zeitung."

Med tem je dovršil študije, stopil v službo pri policijskem ravnateljstvu v Trstu, a ni ostal tam niti eno leto dni. Prestopil je kot praktikant k vladi v Ljubljani. L. 1885 je bil že v Kranju. Kot konceptni praktikant je že priredil v Čitalnici koncert. Parma je dirigiral septet goslačev ter nastopal tudi kot solist violinist. Zlasti velik uspeh je žela Parmova polka "Vse rešeno" za septet goslačev in klavir. Trikrat so jo ponovili in vojaška godba jo je potem svirala še trikrat.

Isto leto, 1885, 24. avgusta je bil zopet koncert, zopet Parma dirigent, obenem solist violinist in gostlist čelist. Izvajali so več Parmovih skladb, zlasti pa je ugajala četvorka "Spomini na Kranj" sestavljena iz slovenskih narodnih in ponarodelih pesmi. Godbo je tvorilo že deset gospodov, ki so se zvali "Glasbeni klub" in mu je bil Parma dirigent, učitelj in komponist.

Leta 1886, maja meseca so Parmovci že v Krškem gostovali ter priredili koncert pod vodstvom vladnega koncipista Parme. Zlasti sta ugajala Parmov valček "Pozdrav Gorenjski" in četvorka "Spomini na Kranj." Tu se je Parma krškemu občinstvu obenem predstavil. Zakaj imel je že dekret za Krško. Takoj je ustanovil godbeni klub in na Silvestrov večer je že priredil koncert. "Slovenski Narod" piše z dne jan. 6. 1887: "Krško se sme po vsej pravici zvati srečno, da ima v sredi tako izvrstna godca, kakor sta gg. Parma in Klein. Vsa hvala obema umetnikoma — zlasti Parmi, ki tako uspešno vodi godbeni klub." Parma je vodil orkester, a Klein pevski zbor.

A pustili ga niso na Krškem, nego so ga premeščali nepresta no. Moral je v Kočevje, Litijo, Črnomelj, Logatec in Postojno. Moral se je vedno na novo seliti; komaj se je ustanovil in spoznal v kraju in uradu že je moral zopet drugam. Vlada je pač nerada gledala uradnika, ki dela tudi na narodnem, kulturnem umetniškem polju. Da bi mu zamorila veselje do glasbenega ustvarjanja, ga ni pustila v Ljubljano, kjer bi se bil lahko glasbeno spopolnil in docela uveljavil. A Parma je komponira dalje, uglasbil razne pesmi in pesne komade ter se lotil svoje prve opere.

Vprizorjena je bila 15. feb. 1895 prvič. Opera "Urh, grof Celjski" je izvirna opera v treh dejanjih, ki ji je besedilo spisal Anton Funtek. Bila je sploh prva slovenska opera, kajti Ipavčevi "Teharski plemiči" so imeli še prozo. Parma je bil takrat okrajni komisar v Postojni Opera "Urh, grof Celjski" je vglasbena vse skoz v opernem slogu z recitativi, samospevi dvospevi, kvarteti, zbori in efektnimi ansambliskimi stavki ter finali; po obliki je bogato melodična po zgledu italijanske opere, a nikakor ne v zastareli obliki minule dobe, nego v moderni glasbeni formi. — Mnogo motivov ima pravi slovanski značaj.

"Slovenski Narod" je konstatiral sijajno lep in impozanten uspeh. Zgodovinski pomen te Parmove prve opere je v tem da je oblika slovenske izvirne opere prvič razširjena na višjo stopnjo moderne opere, tehnika operne scene pa spretnejša," je pisal kritik "Slov. Naroda."

Enako pohvalno sta pisala časopisa "Slovnec" in "Laibacher Zeitung."

Dne 2. aprila 1896 naj bi pri reprizi na korist opernemu zboru Parma sam dirigiral svojo opero. Zato je moral seveda kot c. kr. okrajni komisar prositi deželnega predsednika Heina za dovoljenje. Baron Heine je njegovi prošnji ustregel pod pogojem, da na lepaku ne bo naveden njegov uradni značaj in da se na odru ne sme pokazati. In baron Heine se je sam udeležil te reprize. Občinstvo je prirejalo Parmu viharne in brezkončne ovacije. Parma ni šel na oder, a končno so ga le prisilili. **Hein se je pa umaknil v ozadje lože in kmalu odšel. Zamera je bila velika.**

To je slika in pot, po kateri je hodil pisatelj skladatelj, da nam je priredil opero, ki jo bo pevski zbor "Zarja" v Clevelandu vprizoril na Zahvalni dan 28. nov. Pokazuje nam tudi, da ni bilo potrebno samo, da je človek imel talent, ampak je bilo treba tudi železne volje za dosego svojih ambicij.

(Po pevcu).

Domač drobiž

— Andrej Ladiha, član SNPJ, je te dni umrl v Garyju, Ind., za poškodbami, ki jih je dobil pred več meseci v premogovniku v Indiani.

— John Zupan v Philadelphiji, Pa., je bil prevarjen od dveh sleparjev za $8000. Dobila sta ga z znano igro s "škatlo."

— Frank Pešel, slovenski grobokop v Elyju, Minn., je bil zadnje dni težko ranjen na glavi, ko se je pripetila ekskplozija v peči v njegovi utici na pokopališču. Strelna kapica, kakršno rabijo v rudnikih, je prišla z drvmi vred v peč in povzročila razstrelbo.

— Slovenski pevski zbor "France Prešeren" v Chicagu ima jutri popoldne (nedelja 24. nov.) svoj prvi koncert v dvorani SNPJ. Program je bil v Prosveti.

— V Jolietu jutri koncertira baritonist Mario Šabec iz Indianapolisa.

— Rojak James Kutner v Clevelandu je izvršil samomor. Našli so ga mrtvega v parku. Bil je brez dela. Doma je bil iz Št. Vida.

— V Clevelandu je 15. novembra nadaljnjih 62 Slovencev in Hrvatov dobilo državljanske pravice.

— Anton Ferkul se je smrtno ponesrečil v jami v Walsenburgu, Colo. Doma je bil iz Struške fare.

— V Chicagu je umrl Jos. Habjan, star 53 let in doma iz Češnjice nad Škofjo Loko.—Srčna kap je zadela rojaka Matijo Horvata, starega 47 let in doma iz Strnja v Prekmurju.

— V Evelethu, Minn., so zadnji teden umrli: John Pešel, star 50, Math Horvat, star 70 in mrs. Mary Mihevc, stara 20 let.

— Slovenski radioprogram v Clevelandu se otvori 1. decembra. Slovenska ura bo trajala vsako nedeljo popoldne od dveh do treh (vzhodni čas ali od ene do dveh po centralnem času) in oddajana bo s postaje WJAY.

LJUDSKI GLAS

Svobodna beseda članov S.N.P.J.

Sporna zadeva

Trinidad, Colo. — Iz dopisa, ki ga je pisal br. Joe Marela v Prosveti 23. oktobra, se vidi, da se ne bo konec našega spora radi delegata na 9. konvenciji. Br. Marela poziva, da naj pride resnica na dan, zato mu odgovarjam, da ne bo mislil, da se skrivam za kulisami. Moje mnenje je, da je najbolj pametno, ako vsak pred svojim pragom pomete in da se lokalne zadeve drugotva ne obravnavajo v javnosti.

Omenjenega brata bi rada vprašala, ako je bil navzoč na januarski seji in me je slišal, ko sem se oglasila za besedo in da sem zvesto poslušala M. K., ki je govoril kot da bi bil on gospodar št. 66. Ko je on govoril, sem se zasmejala in to se je zdelo Martinu čez čast. Ne razumem, kako si je on stvar tolmačil. Resnica lahko pride v javnost in jaz lahko dokažem, da resnica, o kateri govori J. M., izvira izza kulis. Pregovor pravi, da kdor ni črn, tudi drugega ne črni. Rada bi znala, katere koristne stvari je Martin napravil za društvo in jednoto, ker ga J. M. opisuje kot nekakega genija. Ali so te koristi morebiti stroški, kateri so bili napravljeni društvu št. 66? Radi zadeve je pri nas nastal spor, v katerega je posegel tudi porotni odbor, kar je tudi stalo $14, in vse to je bilo v glavnem radi $9 dnevnice.

Vsi tisti od društev št. 66, 201 in 381, ki pošiljajo dopise v javnost, bi bili radi delegatje in glavna stvar so bile dnevnice. Priporočala bi članstvu jednote, da zniža dnevnice, ako hoče preprečiti spore med kandidati za delegate. Dnevnice naj se zniža na polovico, kar bi popolnoma zadostovalo za delo nekaterih delegatov in jednota bi s tem prihranila veliko denarja.

Br. J. Marelu bi priporočala, naj konča z dopisi o razmerah v društvih, ker je on šele nedavno prišel iz leskove doline in ne more vedeti, koliko je Martin M. že dobrega naredil. Ako meni kdo kaj dobrega napravi, ga plačam za njegovo delo in ga ne hvalim po listih.

Mary Bubnič, članica št. 66.

Odgovor

Trinidad, Colo. — V Prosveti z dne 8. nov. je priobčen dopis br. Joe Marela, v katerem pojasnjuje nekaj, kar ni videl ne slišal. Slišal je zunaj, ne pa na sejah, ker ni bil navzoč na vseh; zato on ne more razjasnjevati in dajati pojasnila.

Piše, da nisem pogodil pravega vzroka glede br. Martina. Kar sem jaz zapisal, je on sam prinesel v javnost, zato ni moja krivda, pač pa njegova. Piše, da to ni lepo in ne bratsko. Zakaj pa je začel s to mešanico, ki jo je težavno razvozljati? Povem le to, kar ste naredili na Ludlowu, Martin in ostali, tega smo se pri našem društvu držali in smo vam pustili prvenstvo. Ako ni bil brat Martin izvoljen, jaz tega nisem zakrivil, saj je bil kandidat kot sem bil jaz. Tudi ni bilo bratsko, ko se je obtožilo celo društvo, pa še vedelo ni zakaj. To je pa menda bratsko, ker je bilo proti njegovemu načrtu in ker želi, da še kdo drugi pride z resnico na dan. Tudi jaz bi rad videl, da kdo pride, ki bolje ve kot jaz, kakšen načrt je bil storjen, svetujem pa mu, da bi bilo bolje, ako bi ne prišel s takimi otročarijami na dan.

Ed Tomšič, član št. 66.

Stavka pleteninarjev

Paterson, N. J. — Pri Paterson Mutual Hosiery kompaniji je zastavkalo 225 delavcev. Vzrok stavke je odslovitev šestih delavcev radi pridruženja uniji. Stavkarji zahtevajo, da družba ponovno uposli odpuščene delavce in priznanje unije. Družba je prelomila stike z unijo leta 1924.

Valovi odnesli 26 oseb

St. Jons, N. F. — Trideset milj dolga stena morske vode je v četrtek pljusknila na obrežje Burina, južnovzhodni del Nove Fundlandije, in odnesla hiše in ljudi. Kolikor je doslej znano, je 26 oseb izgubilo življenje. Kakor poročajo, je potres razburkal morje.

Telesne napake in genialnost

Nietzsche je spoznal svoj položaj zelo stro in je sam zapisal, da mu bolezenski n di jemljejo mnogo časa in da ga vodijo k ob vendar pa mora na drugi strani priznati, jim sicer mnogo dolguje: za njimi prihaja čutje, ki silno dviga njegovo voljo do dela.

Tuberkuloza, znana zahrbtnica, ki uniči telo, pri tem pa povišuje bolnikovo čustve in daje svojim žrtvam kajkrat še tik pred s tjo občutek, da so telesno močnejši kot i poprej, je vplivala na več genijev nego kat koli druga bolezen. Kaj bi bili brez nje Sh Synge ali Elizabeta Browning, čijih mog umetniško ustvarjanje se ujema s tistimi l kimi leti njihovega življenja, ko je jetika bolj pustošila v njihovih telesih?! Tuberk za je imela svojega nenavadno optimistič Emersona in nič manj melanholičnega P De Quinceya je zapeljala med uživalce op vtisnila je svoj pečat slavnim anglosaškim leumom Thoreau-u, Johnu Lockeju in siru W terju Scottu. Od novejših omenimo Haveloc Ellisa, Katharino Mansfield, Eugena O'N in Rusa Antona Čehova, ki so ustvarjali s sloveča dela v tuberkulozni vročici. Stari Vzof Voltaire je bil živ okostnjak, ki je iz vnanjosti kazal, kako je gospodovala v njem zahrbtna morilka.

Priljubljeni angleški pripovednik Ro Louis Stevenson je bil zmerom bolehav; življenje se je videlo, kakor da bi stal z nogo v grobu. Ko je bil star 34 let, ga je pravila jetika za kroničnega invalida, ki največ držal postelje in ni mogel cele tedn ti govoriti. In vendar—leta, ko je najbolj t so bila zanj literarno najbolj rodovitna. rat, ko mu je življenje viselo na niti, je s v postelji romana "Dr. Jekyle in Mr. H in "Otok zakladov."

Blaznost je bila usoda Williama Cow ja, Isaaca Newtona; celo Poe, Dante Ga Rossetti, Coleridge, Baudelaire, Schopenh in Swift se ji niso mogli docela izogniti. C les Lamb je kot 21 letni mladenič prebil tednov v blaznici. Pozneje ga je mučila gr melanholija, združena z večnim strahom, d bo zdaj pa zdaj popolnoma zapustila pame tem stanju so nastali njegovi eseji, eni naj ših te vrste v vsej svetovni literaturi.

Boswell nam pripoveduje, da je bil Jo son tako skrofulozen, da je oslepel na ene česu, v obraz pa je bil ves skažen. Zaradi bega vida se že kot otrok ni nikdar igral z gimi otroci, dasi je vse prekašal po zaba sti. Nekateri njegovi življenjepisci sumiju je melanholija, ki ga je mučila vse življe koreninila v dedni blaznosti. Preden je umr imel trpeti še za naduho, vodenico in pu ki so mu ostale do zadnjega. Taka je bila da Samuela Johnsona, slavnega pisatelja in stavljalca enega najboljših slovarjev angle ga jezika.

Razvoj Beethovnovega genija bi lahko grafično označili od dne, ko mu je jel p sluh. Ko je postal docela gluh, je njegovo u niško stvarjanje doseglo višek. Pasteur, d največjih znanstvenikov, kar jih je kdaj ž lo, je izvršil največja znanstvena odkritja prvem udaru kapi.

Sila, ki žene nadarjenega človeka, da z načenjem premaga telesne defekte, je dina na. Tako nastale navade prilagojevanja po nejo naposled končni cilj in privedejo tak človeka znatno dalje, nego bi se bil razvil ne bi bil imel svojega defekta. Normalno z vje, normalno telo bi nas nemara pri zelo n gih slavnih osebah oropalo tistih plodov nj ve čudovite izpremembe, ki jih pripisujemo nialnosti. Genije bi potemtakem ustvarjal gromna vzpodbujevalna sila, nezaslišna ene ja, ki izvira iz njihovega bolezenskega stanj ki je — naj se nam vidi to še tako čudn vzlic vsej svoji nenormalnosti vendarle tr vir človeškega napredka.

Priredil Ignotu

(KONEC.)

Ameriško življenje

Ženin št. 700

40.

Mr. Ole A. Lee je mnenja, da fant, k ženi, ne mara dekleta, ki že ima moža. svoje mnenje je utemeljeval na sodniji v Chicagu, kamor je dal prignati svojo "n sto" Heleno in njenega soproga Georga.

Razprava je dognala, da je Helena p Standard Correspondence Clubu, ki posre med mladeniči in dekleti v svrho ženitve. lena se je opisala, da je "lepa, stara 22 let, rdeče lase in da se dolgočasi." To je Lee in ji pisal. Kasneje se je dognalo, d istočasno pisalo Heleni 699 drugih moš jev.

Pisma so se menjala in končno je bil prepričan, da je našel pravo žensko. Nat njegova nevesta, ki se je podpisavala "Edna Roddy", pisala za sto dolarjev. Le brž poslal. Prosila je drugič in dobila. T je ponovilo še sedemkrat — skupaj deve dolarjev, nevesta se pa le ni hotela poka Ko pa je pisala po deseti stotak, se je n "ženinu" malo svetiti v buči. Začel je s da nekaj ni v redu in najel je detektiva, kmalu našel v Chicagu "nevesto" v osebi lene Goodrich in našel je tudi njenega Georga, ki sta pridno pisarila ljubezniva sma sedemsto "ženinom" in kolektala od stotake.

"Ohcet" je bila na sodniji, toda že kolikor se jih je pokazalo, niso dobili "bale".

Vesti iz Jugoslavije

PLAZ NA PROGI. — PRAVOČASNO ODSTRANJENA VELIKA NEVARNOST

(Izvirno.)

Ljubljana, 6. nov. 1929.

Niso bile še žrtve rajhenburške nesreče zaupane materi zemlji, že je pretila nova velika nesreča na železnici na progi Ljubljana-Zidani most in sicer med postajama Zagorje in Savo. Tam se je ponoči (včeraj zjutraj) vsul na progo plaz ter zasul oba tira. Zgodilo se je tik pred prihodom dveh tovornih vlakov in ekspresa, ki pa so jih vse pravočasno ustavili ter ni bilo večje nesreče, kot da je promet za kake 4 ure stal.

Na vsej dolžini nekdanje Južne železnice od Trsta do Dunaja, so smatrali za najbolj nevarno savsko dolino, zlasti od Save do Zidanega mosta. Najbolj nevarna pa je proga prav med Savo postajo in Zagorjem, ker je tu dolina najožja in je vsa soteska z samega več ali manj krhkega kamenja, ki se ob dežju rado razmoči in v plazovih zgrmi v dolino. Na tir pa ni treba prav velikih plasti, da lahko povzroči veliko nesrečo. Tudi struga Save je tu najožja in deroča. Proga sama je prav za prav vsekana v navpično skalovje, ki se dviga z levega brega Save v hrib. Na eni strani par metrov navpično navzdol struga Save, na drugi strani skalovje. Teren je opasen zlasti spomladi in jeseni, ko zelo rado dežuje, kakor tudi pozimi, ko snežni plazovi grme na progo in je treba progo stalno nadzirati in obhoditi. Zadnje dni smo imeli dežja precej in bržkone je to omajalo kamenje in ilovnate plasti.

Včeraj zjutraj krog pol 3. ure je zaslišal železniški delavec Feitajn, ki stanuje blizu neke čuvajnice med postajama Sava in Zagorje, silen ropot in grmenje in lomastenje. Sluteč, da se je kaj zgodilo, je naglo pohitel pogledat in videl, da se je s hriba vsul velik plaz, ki je zasul oba tira. Na progi je ležalo deset ogromnih skal, od katerih je najmanjša tehtala najmanj 3000 kg. Vse skale skupaj so imele gotovo svojih 14 kubičnih metrov.

Čuvaj se je takoj spomnil, da prav v istem času imata odpeljati s postaje Save in Zagorje po en tovorni vlak in da se utegne zgoditi velika nesreča, a oba zavozita v plaz ter se prevrneta v Savo, ki je tu posebno deroča. Čuvaj je stekel kar se je dalo do prve čuvajnice, iz katere je telefonično obvestil obe postaji o plazu. Tako sta bila oba tovorna vlaka ustavljena na postajah in čuvaj je gotovo preprečil veliko nesrečo. Če bi bil okleval le nekoliko minut, bi vlaka odpeljala in nesreča bi bila tu. Prav malo manjkalo je po progi iz Zidanega mosta peljal tudi ekspres, ki so ga ustavili v Zagorju. Vsi vlaki v obeh smereh so bili takoj ustavljeni, obvestili so železniško direkcijo v Ljubljani, ki je takoj odposlala na mesto reševalno moštvo, ki je takoj začelo z razstreljevanjem kamenja. Levi tir je bil že krog 7. zjutraj očiščen. S kako silo in težo so navalile skale priča najbolj dejstvo, da sta bila oba tira zelo deformirana, tračnice zvite ter so jih morali zamenjati. Potem je po enem tiru odpeljal ekspres, ki je dospel v Ljubljano namesto ob 4.25 šele ob 8. uri. Znatne zamude so imeli tudi dunajski brzovlak, potniški in beograjski brzovlak. Šele opoldan je bil očiščen tudi drugi tir, ki so ga popoldne popravili. Tako je bil promet popoldne spet urejen.

Škoda ni velika, a utegnila bi postati ogromna, da ni čuvaj zagledal plazu in javil takoj obema postajama. Spominjamo se velike železniške nesreče l. 1917, ki se je dogodila med Zagorjem in Trbovljam, kjer je plaz zasul progo in je zapeljal vlak v plaz ter se razbil in zrušil v Savo. Tamkajšnji prebivalci so sicer hodili gledat nesrečo, a je vojaštvo vse zastražilo in je bil dostop nemogoč. Časopisi pa o nesreči niso smeli poročati ničesar in tako je še do danes ostalo tajno, koliko žrtev je nesreča zahtevala. Baje je bil vojaški vlak in so povečini bili vsi ubiti in ranjeni. Od tedaj še ni bilo take nesreče na tem teritoriju.

Maribor — kraj samomorov

Maribor, 8. nov. 1929.

Maribor je res manjši od Ljubljane, kar se pa tiče samomorov, presega zadnje čase Maribor Ljubljano.

V dveh dneh, v sredo 6. in četrtek 7. novembra, beleži kronika tri samomore.

V svojem stanovanju ob jarku št. 6 se je zgrudil v nezavest upokojenec Franc Pihlerič, 50 let star. Ljudje so pozvali zdravnika dr. Franka, ki je takoj odredil, da naj moža prepeljejo v bolnico, da se mu nudi pomoč in mogoče reši življenje. Predno pa je dospelo reševalno moštvo z avtom, je Pihlerič že izdihnil. Pozvali so avto pogrebnega zavoda, ki je truplo prepeljal v mrtvašnico v Pobrežju. — Po mnenju zdravnika gre za samozastrupitev, za samomor. Obdukcija trupla bo bržkone to domnevo potrdila.

Drugi samomor se je izvršil istega dne zvečer. Neki neznanec se je nastanil v gostilni v Vetrinjski ulici. Najprej se je neznanec v gostilni napil, potem paje odšel v sobo, kjer se je obesil. Kakor se je kasneje izkazalo, gre za bivšega trgovca Rotterja, ki je že večkrat v družbi govoril, da "je vse zapravljeno" in da mu ne kaže drugega kot da položi roko na svoje življenje, namesto da bi polagal kake račune, ki itak ne pomenijo nič dobrega. Drugih podatkov o njem še ni. Tudi to truplo so prepeljali v mrtvašnico.

V tretjem slučaju, ki se je dogodil v sredo zvečer, gre za neko popolno neznanko. V bližini meljskega kanala je skočila zvečer krog 7. ure neznano dekle. Skoz noč je šel krik: "Hilfe — pomoči!" Na mah se je zbralo več ljudi na bregu, brodar in neustrašeni reševalec dravskih žrtev I. Merdavs, je takoj pohitel na svojem čolnu v smeri proti kriku, a zaman. Že davno je zamrl krik, voda je neznanega dekleta odnesla že dalje. Daleč niže se je z zadnjimi močmi dvignil krik, a ponoči je pomoč težka. Neznano dekle je izginilo v valovih Drave.

Trupla še niso potegnili na suho, in se sploh ne ve, kdo bi bila samomorilka. Kljub temu pa neki ljubljanski dnevnik zatrdno ve, da je temu samomoru kriva napačna materina vzgoja....

Baritonist Šubelj je pred dnevi dospel na dopust iz Amerike, kamor se povrne drugo leto, ko dovrši svoje pevske študije v Milanu v Italiji. — Prav pohvalil se je s svojim bivanjem v Ameriki in človek bi moral presedeti z njim dneve, da bi lahko izvedel vsaj del vsega, kar je videl in spoznal Šubelj na svoji turneji širom Amerike. Z ljubeznijo, naravnost s spoštovanjem govori o prijaznosti naših ameriških rojakov, ki jih ne more prehvaliti. Pravi, da se bo v tem evropskem mirnem tempu odpočil, a da mu je vendarle dolgčas po Ameriki. Zadovoljen je. Pravi: "So ljudje, ki jim gre dobro, pa niso zadovoljni, a jaz sem zadovoljen." — Oglasil se je k predsedniku Zadružne banke, sodrugu Antonu Kristanu, da sta se malo pogovorila o Ameriki, ki jo oba precej dobro poznata.

Novega v politiki? — Ni mnogo, vsaj slišati ni. Izšel je zakon o banskih upravah, o dolžnostih in delovanju banov ter njihovih pomočnikov. — Pomočnik ljubljanskega bana mg. Serneca, dr. Pirkmajer je odpotoval iz Beograda v Ljubljano, da prevzame svoje posle. Velike županije se nahajajo v likvidaciji ter predajajo svoje posle banom.

Smrtna kosa. V celjski javni bolnici je umrl 5 letni rudarjev sin Stanko Kovač iz Zabukovce. To je v dveh dneh že drugi Kovačev otrok, ki je umrl za škrlatinko v celjski bolnici. Kovač ima v bolnici še ženo in najmlajše dete, oba obolela za to nevarno boleznijo. Dalje je umrl v bolnici 56 letni upokojeni orožniški podnarednik Franjo Komar z Lopate pri Celju.—Na Vačah je zadela kap posestnico Marijo Juvančič, ko je šla zvečer okrog gospodarskih poslopij, da vidi, če je vse v redu. Našli so jo mrtvo poleg kozolca. — V Ljubljani je umrla Ivana Prosenc.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI"

MRAVLJE

Nova opazovanja zoologa G. Wellensteina

Mravlje spadajo med tiste redke vrste žuželk, ki žive v državnem občestvu. K tem pripadajo v prvi vrsti takozvane kožokrilke (med drugimi čebele, ose in čmrlji, vendar pa opazujemo nekaj vzporednega tudi pri termitih, ki niso z navedenimi žuželkami v nobenem sorodstvu, kakor bi utegnil kdo morda misliti.

Kako so prišle mravlje na tako visoko stopnjo družbenega življenja, ki je vzbujala upravičeno občudovanje in primerjanje s pojavi v življenju človeškega plemena že v najstarejših časih umnega opazovanja prirode in njenih življenskih pomenov? Ker ji manjka najvažnejša nositeljica napredka t. j. govorica, si moramo biti predvsem svesti, da je zahteval razvoj živalskih družbenih oblik, kakršne so te, neizmerno dolgih razdobij, v katerih so se izkušnje posameznih individuov utrdile s podedovanjem v celotni vrsti. Po drugi strani pa moramo dopuščati, da jim je v razvoju pomagala že neka prirojena psihična sposobnost za ustvarjanje državnih občestev. Baš med žuželkami pa opazujemo takšne izjemne psihične sposobnosti kakor pri malokaterih drugih živalskih razredih in te sposobnosti se očitujejo zlasti v zvezi z razmnoževanjem.

Mravlje se delijo po svojih funkcijah v državnem občestvu v glavnem v dve skupini. Prvim je svrha edina ta, da rozmnožujejo rod in ustanavljajo nove države — to so popolnoma razvite samice; drugim so namenjena najrazličnejša dela — to so samice z nerazvitimi spolnimi organi. Izjemoma se zgodi, kakor učijo najnovejša raziskovanja, da ležejo tudi te delavke jajca, ki so pa neoplojena in iz katerih se izvalijo le samci. Samci ne igrajo v življenju občestva nobene vloge in imajo pomen le kot ohranjevalci rodu. Spolno razvite samice so tiste, ki ustvarjajo nove države, kakor smo že omenili, in to se izvrši na različne načine. Najobičajnejši je ta, da se po poročnem poletu, oplojene po samcih in ko so izgubile krila, zakopljejo vsaka zase v zemljo, kjer prebijejo okrog 9 mesecev brez vsake hrane, hraneč se edino z lastno mastjo in lastnim mišičevjem, ter izlegajo novi rod delavk. Te prve, sila drobne delavke, ustvarijo potem zvezo z zunanjim svetom, skrbe za hrano, za dograditev gnezda in njegovo varnost. Vsaka izmed teh nalog ima svoje posebnosti, ki presenečajo tudi manj dojemljivega opazovalca. N. pr. že način, kako si mravlje gradijo gnezda. Čeprav po notranji uredbi in slogu zdaleka ne dosegajo podobnih naprav čebel in os, vendar jih prekašajo po velikosti, mnogostranosti in prilagoditvi zunanjim prilikam. Najbolj zanimiva je ta prilagoditev. Ena in ista vrsta mravelj ne bo v različnih klimatskih in okoliških prilikah nikoli zgradila dve povsem enaki gnezdi. V toplejšem podnebju in v ozemljih brez velikih temperaturnih razlik bodo gnezda tvorila n. pr. cele gričke, v mrzlejših pasih bo ležalo glavno ali celo vse gnezdo pod zemeljsko površino — lahko je uganiti zakaj.

Vprašanje, kako se hranijo mravlje, nam odkriva sila zanimivo poglavje o razvoju njihovih državnih organizacij od najprimitivnejših oblik do najkompliciranejših. Če zasledujemo te različne oblike, kakršne se nam kažejo n. pr. od najnižje organizirane družine tako zvanih "ponerid" do najvišje oblike "formicid" (k tem pripadajo naše gozdne in vrtne mravlje," lahko sklepamo, da so se pramravlje preživljale tako rekoč z mesno hrano in so bile posili navezane na ropanje in plenitev. Poznejšo vmesno stopnjo bi tvorile živalice, ki se preživljajo z umetno hrano, s sladkimi izločki raznih rastlinskih uši, ki jih, kakor znano, gojijo naravnost v čredah. Torej mravlje — živinorejke! Toda najbolj razvite vrste so prešle celo k nekakšnemu poljedelstvu, ker se hranijo z gobicami, ki jih same "pridelujejo", in z zrnjem, s katerim neprestano napolnjujejo svoja skladišča v gnezdu. Razvojna črta bi šla torej od roparstva preko živinorejstva do poljedelstva — približno tako, kakor si predstavljamo razvojno črto v zgodovini človeške družbe. Toda tu ne smemo biti prenagli s paraleliziranjem in sklepanjem fantastičnih sklepov. Gre enostano za splošno veljavne razvojne faze socialnega življenja, ki sta jim človek in mravlja enako podvržena, nič več.

Isto načelo, ki velja za razne razvojne stopnje človeške družbe glede funkcij, ki jih izvršujejo njeni poedinci, velja za mravlje. Kakor je mogoče, da tvorijo nizko razvito družbeno enoto radi njenega omenjenega delokroga individui, ki zmorejo najrazličnejša dela, tako bi družba na visoki stopnji ne mogla eksistirati brez manj ali bolj stroge delitve njihovih poslov. In za oba ta skrajna slučaja nam nudijo državne organizacije mravelj dovolj vzgledov, ki gredo v najboljšem slučaju preko vsega, kar opazujemo to stvarno pri drugih socialno živečhi živalskih vrstah. Vsaka poedina mravlja ima vsaj pri najbolj razvitih občestvih svoj določen delokrog, ki ga ne prekorači za nobeno ceno, kolikor so morali dognati raziskovalci po dolgotrajnih in težavnih opazovanjih. Ta je ena skupina državljank, namenjena samo oskrbi novega zaroda, druga samo iskanju hrane, tretja samo gojitvi "živine" in "poljskih" pridelkov, četrta graditvi gnezda, peta stražni in vojaški službi. Čebele, ki imajo poleg mravelj najboljšo državno organizacijo v živalskem svetu, n. pr. ne poznajo tako stroge delitve funkcij, ker tu opravlja vsak posamezni individuum v raznih dobah svojega življenja vse te funkcije, kakor so dokazali pred nekoliko leti. Da tega pri mravljah — vsaj pri najbolj razvitih — ni, nam kažejo že fizične razlike med posameznimi skupinami mravljinskih individuov, tako imenovani polimorfizem. Tako se odlikujejo "vojaki" običajno z ogromnimi glavami in dobro razvitimi čeljudstvi. Pri neki sredozemski vrsti (Colobopsis trucata Spin.) ima vojak, ki stoji ob izhodu gnezda, n. pr. tako veliko glavo, da mu služi kot nekakšna vrata. Če hoče druga mravlja ven ali noter, zadostuje kratek "pomenek" s tipalkami in stražnik se malce umakne, na kar takoj zatvori izhod z glavo. Pri nekih vrstar fungirajo večji individui kot vojak.i Večino svojega časa prebijejo brez vsakega dela, čim pa je stražnih ob vhodu sprožil alarm, se zaženejo v preddvorje gnezda, pripravljene na napad in obrambo.

Nad vse zanimiva so bila opazovanja, ki so hotela ugotoviti, na kakšen način se mravlje hranijo. Če je ugotovljeno, da so samo nekatere med ostalimi določene za iskanje hrane — v nekem mravljišču, ki je štelo 60 individuov, so bili samo trije poverjeni s to nalogo — tedaj gotovo ni preprosta zadeva preživljati vso kolonijo. In kakor ni preprosta, tako ni enolična. Vsaka vrsta ima v tem pogledu svoje metode, skupno pa jim je to, da se krmijo medsebojno. Čim je dospela n. pr. od nasrkane hrane odebeljena mravlja v gnezdo, se postavijo njene tovarišice, ki so določene za službo ob vhodu, v krogu okoli nje in se s svoje strani nasrkajo s kapljicami soka, ki jih iztisne donašalka iz svojih ust. Nato se hitro vrne k nabiranju nove hrane, dočim oddajajo njene nasičene in prenasičene družice del nasrkane hrane v gnezdu dalje. Pri tem pridejo z oskrbovanjem zaroda poverjene delavke zadnje na vrsto. Pri ameriških mravljah iz vrste Mymecocystus melliger je skupina delavk, tako imenovanih "lončev z medom" z močno povečano golšo, določena celo za to, da se nasrkajo z vsemi dobrotami, kolikor morejo, v njihovem telesu naložena hrana pa služi vsemu mravljišču kot rezerva za slabe čase, ko hrane primanjkuje.

Če smo iz dosedanjih primerov razvideli, kako komplicirano zmehanizirano je življenje v takšnem mraveljskem občestvu, nam bo naslednje dejstvo nudilo zanimiv vpogled v psihologijo drobnih žuželk. Zaznamovali so namreč mravlje, ki so hodile po hrano, vsako z različno barvno pegico in so ugotovili, da niso le vedno iste opravljale ta posel, temveč da so posamezne med njimi izbirale na svojih pohodih tudi vedno isto smer in isti cilj. Kako se morejo orientirati ni še povsem dognano. Gotovo jim služi pri tem smer svetlobe in njih dobro razviti vonj in tip. Ker se pa niso vračale k istim točkam samo iz dneva v dan, temveč tudi iz meseca v mesec in preko let, potem ko so prezimile v zimskem spanju, je jasno, da jim je moralo pomagati tudi nekaj, kar nalikuje človeški sposobnosti do izkušenj, do logičnih sklepov, do spomina! To je vsekakor važno spoznanje, ki nam daje veliko misliti. Odpravljati takšna dejstva z enostavno kretnjo: instinkt! bi bilo vsekakor znak neozdravlje omejenosti. Vendar pa nam zato še ni treba misliti, da so te presenetljive živalice nekakšni človeški v ministuri. Ogromna razlika med mikroskopsko majhnimi mraveljskimi možgani in človeškimi možgani nam bo ustanovila vsakršna pretiravanja. Dosti pa je še skrivnosti med nebom in zemljo, ki čakajo svojega razodetja.

"Čudež ozdravljenja" potegnil črede za novce

Prefriganec aretiran na "čudodelnem" pokopališču v Massachusettsu

Malden, Mass. — Samuel Cohen, ki je prišel po bergliji na tukajšnje pokopališče Sv. Križa in se dotaknil "čudodelnega" groba, v katerem leži katoliški duhoven Patrick J. Power, nakar je zagnal berglo od sebe in krepko stopal z obema nogama s klicem: "Zdrav sem, zdrav sem, čudež, čudež!", je bil aretiran zadnji četrtek, ko mu je "čudež" prinesel čez sto dolarjev čistega profita. Množica romarjev se je pobožno zbrala okoli "čudodelno ozdravljenega" moža in mu metala dolarje v klobuk.

Ko je policija na postaji vzela obvezo z njegove noge, je našla popolnoma zdravo nogo, ki še ni bila bolna. Mož je pač izkoristil množico katoliških vernikov, ki že nekaj tednov romajo na omenjeno pokopališče, odkar je nekdo raznesel vest, da se gode "čudeži" na duhovnikovem grobu.

Solidni učni tečaj v St. Paulu

St. Paul, Minn. — Prihodnji pondeljek otvori centralna unija večerni pouk za člane unij in druge delavce. V večerni šoli se bo poučevala zgodovina delavskega gibanja, ki je po mnenju voditeljev šole najvažnejši predmet za delavce. Večerna delavska šola obstaja v St. Paulu že deset let.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois — Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODSEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
BLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 669 Russell Ave., Johnstown, Pa.
DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
JOHN J. ZAVERTNIK, gl. zdravnik.....3724 W. 26th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODSEK:

FRANK ALESH, predsednik.....2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
JOHN OLIP.....2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.
JOSEPH SISKOVICH.....1009 E. 74th Street, Cleveland, Ohio.

POROTNI ODSEK:

JOHN GORŠEK, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON ŠULAR.....Box 27, Arma, Kans.
JOHN TRČELJ.....Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ.....Box 61, Park Hill, Pa.
FRANCES ZAKOVŠEK.....1016 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROŽNI ZASTOPNIKI:

GEORGE SMREKAR, prvo okrožje.....127 Main Ave., W. Aliquippa, Pa.
JOHN LOKAR JR., drugo okrožje.....695 E. 162nd St., Cleveland, Ohio.
FRANK LEKŠA, tretje okrožje.....P. O. Box 584, Mulberry, Kans.
FRANK KLUN, četrto okrožje.....Box 658, Chisholm, Minn.
FRANK KLOPČIČ, peto okrožje.....Rt. 4, Box 25, Cle Elum, Wash.

NADZORNI ODSEK:

FRANK ŽAITZ, predsednik.....3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
ALBERT HRAST.....555 S. Pierce St., Milwaukee, Wis.
MICHAEL PLESHE.....510 Madison Ave., N. S., Pittsburgh, Pa.

POZOR!—Korespondenco z glavnimi odborniki, ki delujejo v gl. uradu, se naslavlja takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, naj se naslovo na predsedništvo.
VSE DENARNE pošiljatve in stvari, ki se tičejo gl. uradnega odseka in jednote vobče, naj se pošiljajo na gl. tajništvo.
Vse zadeve, tičoče se bolniške podpore, naj se pošiljajo na bol. tajništvo.
Vse zadeve, v zvezi z blagajniškimi posli, naj se pošiljajo na blagajništvo.
VSE PRITOŽBE glede poslovanja v gl. upravnem odboru naj se pošiljajo Frank Žaitz, predsedniku nadzornega odbora.
VSI PREIZIVI na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na John Goršek, predsedniku porotnega odseka.
VSI DOPISI in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in spisi vse, kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošlje na "PROSVETO," 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:
Communications for the supreme president should be addressed to him.
All remittances of money and business concerning lodges and members other than sick benefit should be addressed to the secretary's office.
Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary.
Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.
Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.
Charges, complaints and appeals should be addressed to John Goršek, chairman, Judicial Committee.
Articles for publication, announcements, advertisements, subscriptions and all other business pertaining to the official organ should be addressed to "PROSVETA."

Prevelika pobožnost vzrok za ločitev zakona

Pred nekim dunajskim sodiščem se je vršila te dni razprava radi ločitve zakona. Te stvari so tam nekaj običajnega, nenavaden pa je vzrok, zakaj se hočeta zakonca ločiti. Žena je bila pretirano pobožna in se prav nič ni brigala za družino in dom. Cele poldneve je čepela v cerkvi, ostali čas je pa pomagala v neki katoliški knjižnici, kjer so se izposojevale pobožne knjige, ali pa v organizaciji pobožnih žen. Ko pa je prišla domov, ja pa zopet po cele ure preklečala pred hišnim oltarčkom. Za otroke se ni brigala in so se po cele dneve potepali okrog, mesto da bi šli v šolo, če pa so bili doma, so morali z njo moliti. Svojemu možu-delavcu ni celih deset let skupnega življenja niti enkrat skuhala jesti in dostikrat se je prijokal k svoji sestri, da mu je dala jesti. Vse to so potrdili tudi sosedje. Mož ni mogel več vzdržati pri svoji ženi in jo je zapustil. Sedaj ga je ona tožila za alimente, on pa zahteva ločitev zakona, v kar pa ona ne privoli, češ, da je zakon bog skleni in ga samo on lahko razdruši. Sodišče je bilo pa drugega mnenja in je potrebo po ločitvi priznalo.

Sodnijska prepoved par excellence

Port Doge, Ia. — Zvezni sodnik George C. Scott je izdal proti stavkarjem American Gypsum kompaniji sodnijsko prepoved, ki skoraj nima para v justični zgodovini. Njena značilnost je v tem, da stavkarjem celo prepoveduje pogovarjati se o stavki. American Civil Liberties unija je ponudila legalno pomoč stavkarjem.

NAZNANILO IN ZAHVALA

Tužnim srcem naznanjam sorodnikom, znancem in prijateljem širom Amerike in v stari domovini žalostno vest, da si je končal življenje moj brat

LOUIS HITI

Umrl je dne 26. oktobra 1929. Rojen je bil leta 1888 v vasi Topol, občina Bloke, Jugoslavija. Tu v Ameriki je bival 17 let. Tukaj zapušča mene žalujočega brata, v stari domovini pa tri sestre in dva brata, ter v Kanadi enega brata. Pokojni je bil član društva "Slovenski Premogar" št. 366 S. N. P. J. v Elbert, W. Va., katerega članstvo ga je spremilo k zadnjemu počitku dne 28. oktobra t. l. na pokopališče v Hartville, W. Va. in darovali so mu krasni venec v zadnji bratski pozdrav, za kar izrekam na tem mestu najlepša hvala. Moja najlepša hvala društvu št. 366 S. N. P. J. za vse in vsem. Tebi, dragi brat, pa želim, počivaj v miru in lahka naj Ti bode ameriška zemlja.—Žalujoči ostali: Bratje in sestre, Tony v Kanadi, Frank in Karol, Ana, Marija in Dorotoja v stari domovini in Dominik Hiti v Elbert, W. Va., box 97.

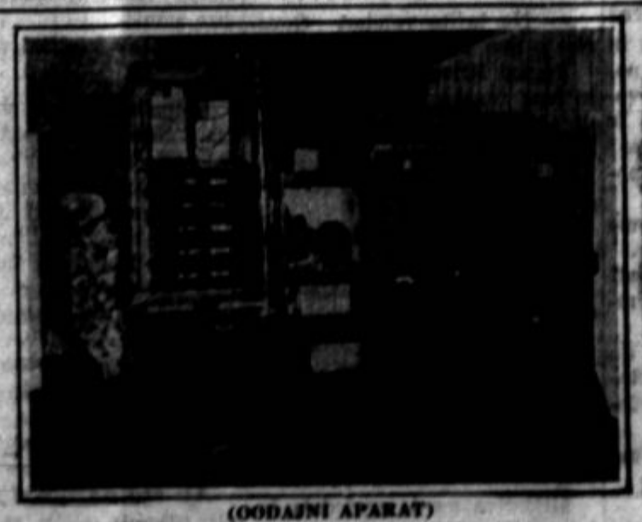

(OODAJNI APARAT)

(SPREJEMNI APARAT)

Gornji sliki predstavljati fotografični oddajni in sprejemni televizijski aparat, ki zaznata in oddajata predmete v naravnih barvah. Aparata sta v rabi za prenašanje slik v Bell Telephone laboratorijih.

Roman v šestih delih z epilogom.

F. M. Dostojevskij:

ZLOČIN IN KAZEN

Poslovenil Vladimir Levstik.

Sram ga je bilo tega, da se je on, Razkolnikov, pogubil tako slepo, brezupno, nerešljivo in neumno, kakor po obsodbi slepe usode in da se mora uklanjati in pokoriti "brezmiselnosti" tiste obsodbe, ako se hoče vsaj nekoliko pomiriti.

V sedanjosti nemir brez vzroka in brez smotra, v bodočnosti pa tista neprestana žrtev, s katero si ni pridobil ničesar — to edino ga je čakalo na svetu. Kaj pomaga to, da bo čez osem let šele dvaintridesetleten mož, ki lahko začne vnovič živeti? Čemu mu bo življenje? Kaj naj ima pred očmi? K čemu naj stremi? Ali naj živi zato, da diha? Saj je bil že prej bogvekolikrat pripravljen dati svoje življenje za idejo, za golo upanje in celo samo za stvor svoje domišljije. Življenje samo po sebi mu je bilo vedno premalo; želel si je več. Morda se je smatral tistikrat edinole zbog sile svojih želja za človeka, ki mu je namenjeno več nego drugim.

In če bi mu usoda vsaj poslala kesanje, žgoče kesanje, ki bi mu trgalo srce in podilo spanje od njegovih oči, kesanje, od čegar žgočih muk bi gledal v duhu same zanke in tolmune! O, kako bi se ga razveselil! Muke in solze — to je vendarle tudi življenje! Toda ni se skesal svojega zločina.

Vsaj nad svojo nespametjo bi se bil mogel jeziti, kakor se je prej jezil nad svojim neumnim in nerodnim ravnanjem, ki ga je spravilo v ječo. Zdaj, v jetnišnici — "v miru", kakor je rekel Porfirij — je vnovič presodil in premislil vsa svoja prejšnja dejanja, toda nič več se mu niso dozdevala tako neumna in nerodna kakor prej.

"V čem, v čem", je premišljeval sam pri sebi, "so bile moje misli neumnejše od drugih misli in teorij, ki rojijo po svetu in trkajo drug ob drugo, odkar stoji zemlja? Stvar je treba presoditi le s popolnoma neodvisnim in širokim pogledom, prostim vseh škodljivih vplivov, in pokazalo se bo, da moja misel nikakor ni tako čudna. O, vi zanikovalci in modrijani po grošu, čemu obstajate na polovici pota?"

"Kaj je vzrok, da se jim zdi moje početje tako čudno?" je govoril sam pri sebi. "To da je zločin? Kaj pomeni beseda 'zločin'? Moja vest je mirna. Res, zgodil se je velik zločin, v resnici sem kršil črke zakona in prelil kri; toda vzemite za črko zakona mojo glavo, pa bodi dovolj! Gotovo bi bilo treba na ta način mnoge dobrotnike človeštva, ki ne ubogajo oblasti, ampak si jo jemljejo sami, kaznovati že za njih prve korake. Toda ti ljudje so prišli po svoji poti do cilja in zato imajo prav, jaz pa nisem prišel in potemtakem nisem imel pravice, dovoliti si ta korak."

Le v tem je priznaval svoj zločin, edino v tem, da ni šel do konca, marveč se je sam naznanil.

Bolela ga je tudi misel, zakaj takrat ni izvršil samomora. Zakaj je stal že nad vodo, a si je raje izbral prostovoljno naznanitev? Ali je želja po življenju tako silna in jo je tako težko premagati? Saj jo je premagal celo Svidrigajlov, ki se je bal smrti!

Mučil se je s tem vprašanjem, in vendar ni mogel razumeti, da je morda še takrat, ko je stal nad reko, čutil v sebi in v svojem prepričanju globoko laž. Ni mu prišlo na misel, da utegne biti ta slunja oznanjevalka bodočega preobrata v njegovem življenju, oznanjevalka njegovega bodočega vstajenja in novega pogleda v življenje.

Prepuščal se je edinole toposti svinčenoteškega nagona, ki ga ni mogel niti izruvati, niti ni imel v svoji slabosti in praznodušnosti dovolj moči, da bi stopil preko njega. Čutil se je, ko je gledal svoje tovariše v jetnišnici in ni mogel razumeti, zakaj tako ljubijo življenje in zakaj i me tako dragoceno. Zdelo se mu je celo, da ga v gjetnišnici ljubijo in cenijo še bolj in da jim je tam še dražje, nego v prostosti. Kako strašne muke in trpinčenja so bili prestali nekateri izmed njih, na primer begunci! Ali je mogoče, da jim je toliko do enega samega solnčnega žarka, do goste goščave in do hladnega studenca daleč kje v tihi samoti, ki si ga je zapomnil begun že pred tremi leti in o svidenju s katerim sanja kakor o sestanku z milim dekletom? Gleda ga v sanjah in sanja zeleno travo okrog njega in ptičke, ki prepevajo v grmovju.... In čim dalje je šel v svojih mislih, tem neumevnejši so bili zgledi, ki so se mu vsiljevali.

V jetnišnici, med družbo, ki ga je obdajala, sicer mnogočesa ni zapazil, a saj mu niti ni bilo do opazovanja. Živel je takorekoč s poveženimi očmi, zakaj gledanje se mu je zdelo mrzko in neznosno. Naposled je mnogokaj začelo zbujati njegovo začudenje in nehote je začel opažati pojave, ki jih prej niti slutil ni. Najbolj se je čudil strašnemu in neprestopnemu prepadu, ki ga je ločil od teh ljudi. Zdelo se je, da niso bili iste narodnosti kakor on, zakaj pogledi, ki so se menjavali med njim in med njimi, so bili nezaupni in sovražni. Poznal in umeval je splošne vzroke te neprijaznosti, toda nikoli prej se ne bi bil nadejal, da utegnejo biti ti vzroki tako globoki in silni. Tudi poljski prognanci so bili v jetnišnici, politični zločinci, ki so smatrali vse te ljudi za navadne neomikance in hlapce in zrli na nje le z višine svojega zančievanja. Razkolnikov pa ni mogel gledati na ta način, zakaj dobro je videl, da so ti neomikanci v mnogočem pametnejši od Poljakov samih. Med kaznjenci so se nahajali tudi Rusi, ki so ravnotako nezmerno prezirali te ljudi — neki bivši častnik in dvoje semeniščnikov. Tudi njih zmota ni ostala prikrita Razkolnikovu.

Njega samega ni ljubil nihče in vse se ga je ogibalo. Naposled so ga začeli celo sovražiti, da sam ni vedel zakaj. Prezirali so ga, posmehovali se mu in se rogali njegovemu zločinu tisti, ki so bili mnogo hujši zločinci od njega.

"Ti gospodič!" so ga dražili. "Kaj pa ti je bilo treba prijemati za sekiro? To pač ni gospodsko!"

Drugo nedeljo v velikem postu je prišla vrsta nanj in na njegov oddelek, da se udeleži skupne službe božje. Zahajal je v cerkev in molil z drugimi vred. Sam ni vedel, iz kakšnega vzroka je nekoč postal prepir in vsi so besno planili po njem.

"Brezbožnik si! V Boga ne veruješ!" so kričali nad njim. "Ubiti bi te bilo treba!"

Dasi se nikdar ni razgovarjal z njimi o Bogu in veri, so ga hoteli ubit kot brezbožnika; on pa je molčal in se ni zagovarjal. Eden izmed jetnikov je z brezumno divjostjo navalil na Razkolnikova, ki je čakal mirno in molče; njegove obrvi se niso ganile in niti ena poteza njegovega obraza ni strepetala. Kri bi bila tekla, ako bi ne bi bil skočil stražnik še pravočasno med njega in napadalca.

Nerazrešljivo mu je bilo tudi vprašanje, zakaj da so vsi tako vzljubili Sonjo. Saj vendar ni imela opravka z njimi, in srečavali so jo le redkokdaj, samo včasih pri delu, kadar ga je prišla za par trenutkov obiskat. Vkljub temu pa so jo vsi poznali; vedeli so, da je prišla z njim, in vedeli, kje in kako da živi. Dajala jim ni niti denarja, niti jim ni izkazovala posebnih uslug. Samo enkrat, na svet večer, je prinesla vsemu oddelku paštet in kolačev v darilo. Pomalem pa so se razvili med njimi in med Sonjo bližji odnošaji pisala jim je pisma za sorodnike in jih odpravljala na pošto. Njihovi sorodniki in sorodnice, ki so prihajali v mesto, so jim puščali po njih lastnem naročilu pri Sonji razne stvari in celo denar. Njihove žene in ljubice so jo poznale in hodile k nji. In kadar je prišla med delom k Razkolnikovu ali srečala oddelek kaznjencev, korakajočih na delo, takrat so vsi snemali svoje čepice in jo pozdravljali: "Ti dobra Zofija Semenovna, mamica ti naša nežna in bolehna!"

(Dalje prihodnjič.)

Arkadij Averčenko:

SKRIVNOST

1.

Moj prijatelj Mimozov je vedno poudarjal, da ima že od prvih otroških let izredno pesniško nagnenje. Vprašal sem ga kar najbolj prijazno:

— Ali ljubiš šumljajoče potoke v gozdovih? Ovčice na paši? Rožasti oblak gori na nebu . . . Tam gori . . . približno . . . šestdeset sežnjev visoko . . .

Zamišljen, s široko odprtimi očmi je gledal v sinjo daljavo in odgovoril:

Za vse to sem navdušen . . .

— Ti si krasen otrok! In kaj ljubiš še?

— Ljubim solnčni zahod na obrežju reke, ko zveni iz daljave tiha pesem . . . Cvetlice, ko se blišči na njih sveža jutranja rosa kakor solze . . . ljubim skrivnost, ki je zmerom lepa . . .

— Ti ljubiš skrivnosti? . . . Zakaj mi nisi povedal tega že prej? Zaupal bi ti bil že toliko skrivnosti . . .

Moj prijatelj je zaničljivo nagubančil čelo:

— Meni so všeč samo nežne, fine, neumljive skrivnosti. Ali veš, kaj sem napravil danes?

— Nedvomno kaj lepega, pesniškega . . .

— Tako je! . . . Sedaj se peljeva oba k Lidiji Platovni . . . in veš, kaj sem napravil?

— Kaj lepega, pesniškega!

— Da! Kupil sem šopek čudovih belih rož in ga poslal Lidiji Platovni brez pisma in brez vizitke, torej anonimno. To je, vidiš, očarljiva, mala skrivnost.

— In ti toraj prodal svoj turški divan in svoje modne hlače?

— Dragi prijatelj, je rekel in na njegovem obrazu se je pokazala bolestna poteza, ne govoriva o tem . . . Cvetlice . . . Iz neznanega sveta . . . Odkod so? Iz sinjih višav? . . . Kdo jih pošilja?

Njegove k nebu povzdignjene oči so se svetile kakor zvezde.

— Ti ne boš mogel obdržati zase in boš izblebetal, je pripomnil.

— Prisegam ti, prijatelj, da bom ravnodušen in nem . . . Razumi se . . . nikoli ne bo izvedela, kdo ji je poslal cvetlice . . . Ta nikoli je majhna in strašna beseda.

2.

Ko sva stopila v salon, naju je sprejela gospodinja z veliko radostjo ter naju obsipala s takimi zahvalami, da sem se skril prvi trenutek za prijateljem.

— Vasilij Valentinič! je vzkliknila očarljiva gospodinja, priznajte, da ste vi . . . vam se moram zahvaliti za to veliko presenečenje.

Mimozov je presenečen stopil korak nazaj in rekel z začudenimi očmi:

— O kakšnem presenečenju govorite? Ne razumem . . .

— Ne tajite vendar. Govorim o tem krasnem šopku.

Pogled Mimozova je sledil roki lepe ženske in glasno, kakor da bi bil videl prvi šopek v življenju, je zaklical:

— Kako krasno! Kdo je poslal te lepe rože?

Gospodinja je začudeno vprašala:

— Torej jih vi zares niste poslali?

Mimozov je obrnil brez obotavljanja svoj žalostni, otožni obraz proti nji in rekel s trdim glasom:

— Seveda jih nisem poslal jaz. Častna beseda, milostiva!

Milostiva me je zagledala šele sedaj in me prijazno pozdravila:

— Dober dan! . . . Ali se imam morda vam zahvaliti za ta knežji dar?

V ginjeni zadregi sem odgovoril:

— Ne, ne, jaz ne!

— Zakaj si ne upate gledati naravnost v oči? Izpovejte se takoj, porednež!

Neumno sem se nasmehnil:

— Zakaj mislite, da sem prav jaz poslal cvetlice?

— Ker ste bili takoj v zadregi, ko sem vas vprašala.

Mimozov je stal za gospodinjo in obupno migal proti meni.

V zadregi sem vrtel gumb svojega telovnika.

— Milostiva, prosim . . . jaz — gotovo ne . . .

— Vidite torej! Prav vi ste bili! . . . Zakaj si delate tako stroške?

Izogibal sem se Mimozovim pogledom in sem ravnodušno odvrnil:

— Ni vredno govoriti o tem!

Prijela me je za roko:

— Torej ste bili vendarle vi?

Mimozov je stopil bliže ter v jezi hripavo zakliknil:

— Ne, oni ni bil!

Gospodinja naju je gledala začudeno.

— Torej vendarle vi?

Na prijateljevem obrazu so se menjali najrazličnejši občutki: zelo nizki, pa tudi zelo lepi in plemeniti. In plemeniti so zmagali.

— Ne, jaz nisem bil! je rekel.

— Samo eden od vaju dveh je moral poslati cvetlice . . . zakaj zapravljata tako nezmiselno denar?

Mahal sem nespretno z roko in odgovoril:

— Prosim vas, ne nadaljujte več . . . Zares ni vredno govoriti o tej prozaični stvari . . . Denar — denar . . . Ali ima denar vobče kako vrednost? Denar je samo zato, da se kupijo š njim cvetlice. Cvetlice, na katerih se blišči jutranja rosa kakor solze . . .

— Kako lepo se izražate, je rekla gospodinja in me prijazno gledala. Nikdar na pozabim teh cvetlic. Hvala vam, hvala neizmerna!

— Res ni vredno govoriti . . . Vi ste lepša od vseh rož!

— Hvala, morali ste dati zanje najmanj dvajset rublov . . .

— Samo osemnajst! sem zlagal.

Iz kota, kamor je bil stopil melanholični Mimozov, se je čul vzdih: Osemnajst rublov in petdeset kopejk.

— Kako, prosim? se je obrnila gospodinja proti njemu.

— Prosi, če si sme prižgati cigareto, sem rekel.

Misli lepe gospodinje so neprestano krožile okrog šopka:

— Od človeka, ki je prinesel cvetlice, nisem mogla izvedeti, kdo jih pošilja. Trdovratno je molčal.

— Fant je izvrstno dresiran! sem pripomnil.

— Fant? Saj je bil vendar prav star mož!

— Nemogoče! Meni se je zdel tako mlad.

— Njegov obraz je poln gub!

— Revež! Zelo mora trpeti. Abnormalne razmere . . . devetурno delo . . . tem pišejo mnogo v zadnjem času . . . Toda njegov današnji zaslužek mu je malo pomagal . . .

Mimozov je skočil in prišel k nama. Mislil sem, da me napade, toda z grobim glasom je rekel samo to:

— Treba je, da greva.

Pri slovesu je držala gospodinja dolgo mojo roko in šepetala:

— Kaj ne, vi me boste kmalu zopet posetili? Zelo me bo veselilo. Hvala vam za šopek. Pridite sami!

Mimozov je slišal vse.

3.

Dolgo sva sedela v vozu nema. Nenadno pa sem ga vprašal prijazno:

— Gotovo si navdušen za poletne travnike, ki jih obsipa solnce z zlatom . . . in za solnce, ki nežno kramlja z židano travo in s ptičami pevkami . . . Ah — in prvi poljub ustnic ljubljene ženske . . .

Ko sem letel z voza na vlak, sem imel še toliko časa, da sem mu zaklical:

— Živela skrivnost!

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

RAZNO

Cepljenje proti tuberkulozi.— Rumunski zdravnik prof. Cantacuzene je imel v Francoski medicinski akademiji predavanje o izrednih uspehih, ki jih je dosegel s svojim serumom proti tuberkulozi na otrocih. Cepil je 17.535 otrok s tem serumom, med njimi je bilo 1005 jetičnih. Uspeh je bil ta, da je umrljivost padla za več nego 50 odstotkov. Prof. Cantacuzene priporoča, naj bi to varnostno cepljenje uvedli obligatorično po vsej Evropi. Njegove izkušnje so potrdili rezultati tudi po drugih deželah, kjer so cepili z novim serumom še nad 100,000 otrok, zlasti pa na Francoskem.

Pes z umetnim zobovjem. — Angleški veleposestnik James Reedfort v Cattfordu ima čudnega psa, irskega teriera, izvrstnega lovca podgan. To bi še ne bilo nič, toda v zadnjih letih je postalo njegovo zobovje tako slabo, da ni bilo absolutno nič več pripravno za to vrsto pasjega lovskega udejstvovanja. Miši in podgane so se kar očitno množile pred njegovimi očmi po gospodovih kuščah, kleteh in skednjih. Tedaj se je Reedforth odločil, da ga po vode k živinozdravniku. Ta je psa pregledal in ugotovil, da je bil izgubil vse svoje zobe razen treh. Toda Reedforth jo je hotel miším in podganam zaigrati, da si bodo zapomnile. Ne da bi si pomišljal, je stopil s terierom k nekemu dentistu in mu dal vstaviti umetno zobovje. To ni bila lahka reč, kajti nenavadni dentistov pacient se je branil z vsemi štirimi. Po dolgih naporih pa je imel vendarle novo zobovje v gobcu in ko se je čez nekoliko dni privadil nanj, tedaj so napočili za glodalce po gospodarjevem posestvu strašni dnevi.

Preizkušnja s sline — preizkušnja inteligence. — Preizkušnja s sline je imela doslej nekakšen pomen samo pri konjskih dirkah. Če je dirjal n. pr. polnokrven konj drugače, nego je bilo pričakovati po njegovi formi, so mu analizirali sline in če so dognali v njej kakšno snov, ki ne spada med njene sestavne dele, je bilo smatrati to za dokaz, da so konju dali pred dirko kakšno zdravilo, da bi na ta, seveda nedovoljeni način povečali njegove dirkalne sposobnosti. Toda moskovski profesor Bionski je otvoril tej preizkušnji še vse širše polje. Po njegovih raziskovanjih se namreč sestava sline spreminja po višji ali nižji inteligenčni stopnji opazovanega bitja, v prvi vrsti otroka, in po tem, ali opazovanec mnogo duševno dela ali ne. Pri inteligenčno razvitejših ljudeh je tako zvana alkalescenca sline večja nego pri manj razvitih. Tako bi imeli v tej preizkušnji zanesljivo in objektivno metodo za ugotovitev inteligenčne stopnje posameznega človeka in vrste njegovega dela. Trditve Bionskega so vzbudile mnogo pozornosti in več učenjakov se bavi sedaj z raziskovanjem njihove upravičenosti.

Pastir — diktatorjev posinovljenec. — Iz Angore javljajo, da je diktator moderne Turčije, Mustafa Kemal, adoptiral nekega 13letnega pastirčka in mu dovolil, da nosi njegovo ime. Dečka je spoznal na neki vožnji. Šofer je bil primoran ustaviti avtomobil in spraševati ljudi po pravem potu. V tem položaju sta naletela Kemal in šofer na nenavadno bistrega pastirčka. Kemal je dečka povabil, naj se prihodnji dan zglasi v njegovem gradu. Tam je že čakal odvetnik, ki je izvršil vse potrebno za posinovljenje pastirčka. 13letni deček je zdaj edini adoptivni sin turškega diktatorja, ki je pred njim pobčeril že pet deklet, katerih očetje so padli v svetovni vojni in za časa nemirov, ki so prinesli Turčiji svobodo in modernizacijo.

Avtomobili in sloni v Indiji. Avtomobilisti ki se vozijo po Indiji, doživljajo včasih pri nas neobičajne nezgode. Zgodi se n. pr., da se zadenejo v temnih nočeh v nedoločen predmet, ki leži ali se giblje po sredi ceste. Takšno trčenje ima po navadi hudo neprijetne posledice za — vozilo, dočim se nedoločenemu predmetu ne zgodi nič posebnega. Ta predmet je namreč pravcat živ — slon, kakršni so v Indiji še vedno najbolj razširjeno prometno sredstvo. Ker pa ne gre, da bi radi slonov trpel vse ostali promet, je izdala indijska vlada pred kratkim naredbo, po kateri se morajo tudi sloni pokoriti cestno-prometnemu redu. Stopati morajo po desni strani cest in na ovinkih morajo zatrobiti kakor avtomobili, da bo vsakdo za ovinkom vedel, da so tu. V slučaju, da bi sami ne zatrobili, jih morajo v tem nadomestiti njihovi vo[illegible] niki. Zato so se ti opremi[illegible] trobentami. Prav tako kak[illegible] motorna vozila pa morajo b[illegible] sloni ponoči rasvetljeni in si[illegible] oni sami, ne njihovi vodni[illegible] Spredaj dve beli luči, zadaj r[illegible] čo luč. Manjka jim za se[illegible] samo še to, da bi jih morali [illegible] premiti z brzinomerom in s t[illegible] lico z evidenčno številko.

PREMALO GIBANJA IN SVEŽEGA ZRA[illegible]

povzroča zaprtnico, slab apetit, [illegible] vobol in nervoznost. Za one, ki [illegible] rajo delati v uradih ali tovarnah

TRINERJEVO GRENKO VI[illegible]

je pravi blagoslov, ker vredi vz[illegible] in posledice zaprtih prostorov. S[illegible] vremo v mesecu novembru in de[illegible] bru je vzrok priporočila, da se pa[illegible] pred boleznijo in Trinerjevo gre[illegible] vino je najzanesljivejša tonika za [illegible] slučaj. V vseh lekarnah. Vzore[illegible] stonj od Jos. Triner Co., 1333 [illegible] Ashland Ave., Chicago, Ill.

KUPON ZA BREZPLAČNI VZO[illegible]

Dept. [illegible]

Ime .....

Ulica .....

Mesto, država .....

Ali ste že naročili Prosveto ali [illegible] dinski list svojemu prijatelju ali [illegible] denar lahko pošljete svojcem v [illegible] rodniku v domovino? To je [illegible] dar trajne vrednosti, ki ga n[illegible] mavimo.

Ako hrbet boli

—Kaj treba storiti?

Kopaj se v vroči kopeli. Mišice postanejo zopet gibčne. Znojnice se odpirajo. Namaži s Sloanom tam, kjer boli, in hajd v posteljo. Ko se zbudiš, se dobro počutiš.

Gorkota Sloana ogreje telo kot solnčna svetloba. Privablja svežo kri, ki odpomaga otrplim in napetim mišicam. Rabi se v 13 miljonih hiš. Kupi *svežo* steklenico še danes, 35c.

SLOAN'S LINIMENT

Vabilo na veselico z igro

"TRI SESTRE"

ki jo vprizori

Žensko društvo "Naša Sloga" št. 600 S. N. P. J.

V JOHNSTOWN, PA.

v soboto zvečer, dne 30. novembra 1929

Veselica in igra se vrši v dvorani Slov. Del. Dom[illegible]

na Moxham

Pričetek igre točno ob pol deveti uri zvečer.

OSEBE:

Orel, posestnik ..... Mr. Ant. Di[illegible]

Helena, njegova žena ..... Mrs. Ivanka Di[illegible]

Spela ..... } hčere } ..... Mrs. Rose Glave[illegible]

Majda ..... } ..... Mrs. Jos. Kraše[illegible]

Ana ..... } ..... Miss Mary Kore[illegible]

Anton, organist ..... Mr. Tom Bie[illegible]

Gabrov France ..... Mr. Jos. Culk[illegible]

Jera, dekla pri Gabrovih ..... Mrs. F. Vidri[illegible]

Berač ..... Mr. Ant. Kore[illegible]

Uljudno vabimo rojake in rojakinje iz bližnje in daljne okolice, d[illegible] nas posetijo na omenjeni večer. Za dobro postrežbo bo vsestransk[illegible] preskrbljeno. Poskočne komade nam bodeta igrala Koreltz in Korber[illegible] Obilo smeha, dobra in točna postrežba.

Vstopnina 50 centov za osebo.

Na veselo svidenje! Vabi—VESELIČNI ODBOR

Denarne darove za Božič

vašim sorodnikom v stari domovini—pošljite skozi nas. Mi smo v st[illegible] obaviti vsako denarno pošiljatev v najkrajšem času in po najnižjih c[illegible] vsled tega, ker pošiljamo dnevno veliko število denarnih pošiljatev in imamo direktno zvezo s starokrajskimi bankami.

Božični izlet

v staro domovino je letos organiziran s velikim in hitrim parnikom, vodstvom izkušenih vodičeljev, kateri so veščaki v potovanju. [illegible] nimate nobenih posebnih troškov. Navadne originalne cene. Obrn[illegible] za pojasnila na

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, I[illegible]